

GERBERTI

POSTMODUM

SILVESTRI II PAPÆ

OPERUM PARS III. — EPISTOLÆ ET DIPLOMATA.

SECTIO I

Epistolæ ante summum pontificatum scriptæ.

CURANTE ANDREA DUCHESNIO

(*Historiæ Francorum Scriptores*, tom. II, pag. 789-844.)

EPISTOLA PRIMA.

AD OTHONEM CÆSAREM.

Domino suo OTHONI Cæsari semper Augusto, GERBERTUS quondam liber. Dum regnorum publica perpendo negotia, serenissimi domini mei aures propriis occupare expavesco. Loquatur Dominus meus servo suo propriis epistolis solito more, ut ejus servitutis fiat exhibitio, tollatur ambiguitas epistolarum, quæ Cæsaris nostri gravitatem sæpe nobis compertam agentibus, cognitam non repræsentant. Denique signum erit nobis vos velle, aut nolle, sententia prolata bene aut non bene. Quantum enim in nobis est, quod possibile est esse, consequens est nos perficere, si vestrum cognoverimus velle. O! dicat dominus Gerebertus episcopus sententiam nostræ innocentie super B Brovingo et Isimbardo: dicant Litefredus et Gerardus, cur eorum beneficium perceperit Rodulfus. Non dicatur majestatis reus, cui pro Cæsare stare semper fuit gloria, contra Cæsarem ignominia.

EPISTOLA II.

AD EUMDEM CÆSAREM.

Serenissimis auribus domini mei malle referre læta quam tristia. Sed cum videam monachos meos attenuari fame, premi nuditate, tacere quomodo potero? Tolerabile quidem hoc malum, si non etiam simul melior spes foret ablata. Nescio quibus codicibus, quos libellos vocant, totum sanctuarium Domini venundatum est. Collecta pecunia nusquam reperitur, apothecæ et horrea exhausta sunt, sed in marsupiiis nihil est. Quid ergo peccator hic facio? si cum gratia domini mei fieri posset, satius esset me solum apud Gallos egere, quam cum tot egentibus mendicare apud Italos. Rainerius Francigena nobis intimus, vestrique honoris cupidus, de statu imperii vestri meæ fidei multa commisit vobis referenda,

PATROL. CXXXIX.

A non autem legato credenda, sed nec chartis inserenda, nisi vestro consultu.

EPISTOLA III.

AD GERBERTUM EPISCOPUM TERDONENSEM.

O nostri spes consilii, præsentis mali statum stultum est dissimulare, loqui invidiosum, ne odio personarum agi videamur. Si licet abbati quibuscunque personis tradere immobilia monasterii libellario nomine, mobilia obtentu eleemosynæ, nec relinquere si qua forte residua sunt, eorum hæredem fieri monachum, specialiter quo spectat novi abbatis ordinatio? Petroaldi dicuntur fuisse omnia, abbatis nulla: et ita esse constat, quoniam nihil nobis relictum est præter tecta et communem usum simplicium elementorum. Epistola domini mei jubet Petroaldum coli, tenere quod tenuit: duplicatur pondus parentibus positus in eadem trutina. Vires negotii perpendite, considerate quid amiserim, quid secutus sim, præter gratiam domini mei; suscipite onus amici consilio et auxilio, et quid sit faciendum rescribite.

EPISTOLA IV.

AD BOSONEM.

GERBERTUS BOSONI in Christo salutem.

Recedant multa verba, et sequamur facta. Sanctuarium domini mei nec pecunia nec amicitia vobis damus, nec, si datum est ab aliquo, consentimus. Fenum quod vestri tulerunt beato Columbano restituite, si experiri non vultis quid possimus cum gratia domini nostri Cæsaris, amicorum consilio et auxilio; his conditionibus leges amicitie non refutamus.

EPISTOLA V.

AD PETRUM EPISCOPUM PAPIENSEM.

Quod abbatiam sancti Columbani habere videmur, Italicorum nulli gratias agimus. Si ante Dominum nostrum a vobis laudati sumus, non indebitas vobis reddidimus laudes. Mutua exposcitis colloquia, et &

rapinis nostræ Ecclesiæ non cessatis. Nostra velut A
propria militibus dividitis, qui diversa in integrum
revocare debuistis. Rapite, prædamini, vires Italiæ
contra nosconcutite. Opportunum tempus nacli es-
tis. Dominus noster bellorum certamine occupatur,
nos nec manus paratas eum juvare delinēbimus, nec
quod ejus officii est temere usurpabimus. Si pace
uti poterimus, servitio nostri Cæsaris operam dabi-
mus, cum præsentibus tum absentibus. Sin, ejus tantum
præsentia nostram solabitur inopiam, et quoniam (ut
ait poeta) nusquam tuta fides, et quia finguntur nec
visa, nec audita, voluntatem nostram vobis non nisi
scriptis aperimus, nec vestram aliter recipiemus.

EPISTOLA VI.

AD ADELAIDEM AUGUSTAM.

Dominæ suæ ADELAIDI semper Augustæ, GERBERTUS. B

De beneficiis et libellariis, ex parte, nostrum
velle ex voto domini nostri Cæsaris executi sumus,
Recordetur domina mea quod innuerit servo suo se
oraturam pro pluribus, aliter quam fieri possit. Ex
quo a vobis discessimus, nec Grifonem, nec ejus
nuntium vidimus. Terram, quam nostris fidelibus
heri concessimus, cras quomodo auferemus? At si
omnia quæ omnes jubent fiunt, quid hic facimus?
et si totum damus, quid tenebimus? Griphoni ubi
possimus beneficium nullum concedimus.

EPISTOLA VII.

AD AIRARDUM.

GERBERTUS quondam scholasticus AIRARDO suo C
salutem.

Petitionibus tuis annuimus, nostra ut exsequaris
negotia, velut propria monemus. Plinius emende-
tur, Eugraphius recipiatur: qui Orbacis et apud
sanctum Basolum sunt, prescribuntur. Fac quod
oramus, ut faciamus quod oras.

EPISTOLA VIII.

AD ADALBERONEM REMORUM ARCHIEPISCOPUM.

Mantuæ quid egerim super negotiis vestris. præ-
sens melius explicabo verbis, quam absens scriptis.
Claves librorum quas mitterem ignoravi, propter
communem usum similium serarum. Historiam Julii
Cæsaris a domino Azone abbate Dervensi ad rescri-
bendum nobis acquirite, ut vos, penes quos nos ha- D
bemus, habeatis, et quod reperimus speretis, id est
octo volumina Boetii de astrologia, præclarissima
quoque figurarum geometriæ, aliaque non minus
admiranda. Fortunam nostram sola vestra contur-
bat absentia noctesque diesque.

EPISTOLA IX.

AD GISILBERTUM ABBATEM.

Si bene valetis gaudemus. Indigentiam vestram
putamus nostram: quam patimur, ut relevetis ro-
gamus. De morbis ac remediis oculorum Demo-
sthenes philosophus librum edidit, qui inscribitur
Ophthalmicus; ejus principium si habetis, habemus,
simulque finem Ciceronis pro rege Dejotaro. Va-
lete,

EPISTOLA X.

AD CÆSAREM.

Principiani monasterii duo fratres, velut exsules
et peregrini, a nobis recepti sunt, qui desolatio-
nem sui loci a Laudensi episcopo, neophitoque ab-
bate factam, molestissime ferunt, simulque refe-
runt se alicui Ecclesiæ minime subjacere debere.
Erit ergo vestræ prudentiæ ac pietatis, ut nec Lau-
densis Ecclesia debito privetur honore odio pa-
storis, nec monasterium subjaceat tyrannidi deva-
statoris.

EPISTOLA XI.

IDEM AD EUMDEM.

Quid ora caudæque vulpium blandiuntur hic do-
mino meo? Aut exeant de palatio, aut suos repræ-
sentent satellites qui edicta Cæsaris contemnunt, qui
legatos ejus interficere moliantur, qui ipsum asino
cœquant. Taceo de me, quem novo locutionis ge-
nere equum emissarium susurrant, uxorem et filios
habentem, propter partem familiæ meæ de Francia
recollectam. Victis abest pudor. O tempora! o mo-
res! ubinam gentium vivo! Si patriam sequor, san-
ctissimam fidem relinquo; si non sequor, exsulo.
Sed potius licet cum fide in palatio exsulare quam
sine fide in Latio regnare.

EPISTOLA XII.

AD HUGONEM SCHOLASTICUM.

HUGONI SUO GERBERTUS quondam scholasticus.

Secundum amplitudinem mei animi amplissimis
honoribus ditavit me dominus meus. Nam quæ pars
Italiæ possessiones beatis Columbani non continet?
Hoc quidem ita ex largitate et benevolentia nostri Cæ-
saris, fortuna vero aliter instituit. Secundum am-
plitudinem quippe amici mei amplissimis me one-
ravit hostibus. Nam quæ pars Italiæ meos non habet
hostes? Vires meæ impares sunt viribus Italiæ. Con-
ditio pacis hæc est, si spoliatus servio ferire desi-
nent, vestitum districtis persequentur gladiis; ubi
gladio ferire nequibunt, jaculis verborum appetent.
Contemnetur imperialis majestas, cum in me, tum
in seipsa in divisione sanctuarii Domini secundum
libellarias leges facta: quia consentire nolo, perfli-
dus, crudelis, tyrannus cognominor. Ipse Cæsar om-
nium hominum excellentissimus, a furciferis asino
cœquatur. O amicorum fidissime! ne deseras ami-
cum consilio et auxilio. Recordare quod te oraverim
me malle esse militem in Cæsarianis castris quam
regem in extraneis.

EPISTOLA XIII

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

Vestram felicitatem, gloriam existimamus esse
nostram. Incommoditatem si quam sustinetis, simul
patimur. Domini nostri Cæsaris magnanimitatem,
intentionem, appetitum honorum virorum superemi-
nentem cognovistis. Proinde si deliberatis an scho-
lasticos in Italiam ad nos usque dirigatis, consilium
nostrum in aperto est; quod laudabitis laudabimus,
quod feretis feremus.

EPISTOLA XIV.

AD PAPAM JOANNEM.

Beatissimo papæ JOANNI GERBERTUS solo nomine officii Bobiensi cœnobii abbas. Quo me vertam? proh pudor! Sedem apostolicam si appello, irrideor, nec ad vos propter hostes est veniendi facultas, nec de Italia egrediendi libera potestas. Morari difficile, quando nec in monasterio nec extra quidquam nobis relictum est, præter virgam pastorem et apostolicam benedictionem. Dominam Imizam, quia vos diligit, diligimus. Per eam nobis et nuntiis et epistolis significabitis quidquid nos facere voletis: simulque nos per eam vobis quidquid de statu et molimine regnorum cognoverimus vestra interesse. Valet.

EPISTOLA XV.

AD PETROALDUM MONACHUM.

Magnam intelligentiam tuam, frater, ne turbent fluitantia. Qui te quondam florentem Dominum clamabant et patrem, nunc conservum habere dedignantur et parem. Sors omnia versat. In dandis et accipiendis, ut monachum decet et nosti; nostra licentia uterè. Ne negligas quod condiximus, ut tui memoriam frequentiore habeamus.

EPISTOLA XVI.

AD GERALDUM ABBATEM AURILIACENSEM.

Occidit, occidit, mi Pater, status Ecclesiarum Domini. Respub. periit, sanctuarium Domini pervaditur, populus præda sit hostium. Consule, Pater, quo me convertam. Milites quidem mei arma sumere, castra munire parati. Sed quæ spes sine relore patriæ, cum fidem, mores, animos, quorundam illalorum pernoscamus? Cessimus ergo fortunæ studiaque nostra tempore intermissa, animo retenta repetimus, quibus si placet magistrum quondam nostrum Raimundum interesse cupimus, interim dum Kal. Decembribus Romam iter intendamus.

EPISTOLA XVII.

AD EUMDEM.

Pater meus Adalbero Remorum archiepiscopus vos bene valere cupit, et quia vestram præsentiam non adiit, conturbatio regnorum fecit, specialisque contra suam Ecclesiam commotio Heriberti Tricassini, et Ottonis comitis filii Tedbaldi. Qui status regnorum penes vos sit scire cupit, et an Hugo, quem vestra lingua abba comitem dicitis, uxorem duxerit. Quæ sua sunt nostra putate, et ne vestra gratis appetat, quid sui vobis placeat significate. Hoc signo, sagum lineum operosum vobis mittit, sicut olim per vestrum Airardum alterum miserat, sed planum. De multiplicatione et divisione numerorum libellum a Joseph Hispano editum abbas Guarnerius penes vos reliquit, ejus exemplar in commune rogamus. Si limina beatorum Remigii et Dionysii datur vobis copia videndi, nuntio præmisso vestris alloquiis poterimus condelectari.

A

EPISTOLA XVIII.

AD FRATRES BOBIENSES.

Scriptura sancta dicit: *Qui fete Dominum, quærunt, nunquam invenire mereantur.* Qui regulam sancti Benedicti professi estis, et pastorem deserendo abjecistis, colla tyrannis sponte subdidistis. Non de omnibus dico tyrannis vestris ducibus. Ante tribunal Christi quomodo apparere vultis? Hæc quidem non causa retinendi honoris scribo, sed loquenda loquens, cura pastoralis animam meam crimine libero, non audientes implico. Apostolica privilegia revolvite, anathemata quæ mihi ostenditis ad memoriam reducite, insuper intelligite quod sacri canones dicunt: *Qui excommunicatis quolibet modo se junxerit, excommunicatus sit.* Videte in quanto periculo res vestræ sitæ sint. Supernus iudex faciat vos sua præcepta cognoscere, et ea opere implere.

B

EPISTOLA XIX.

AD RAINAUDAM MONACHUM.

Recte quidem, frater conquereris super abbatis tui privatione. Oves in convallibus ante ora luporum absque pastore, monachi in monasterio absque abbate. Secundum scire tuum et posse, bene te velle et facere adhortor, et moneo. Unius anni tria diversa imperia super te docent quæ vides, fallacia et inconstantia. Futuram desolationem, non tantum parietum quantum animarum ingemisce, et de Domini misericordia noli desperare.

EPISTOLA XX.

AD ADELAIDEM IMPERATRICEM

Multa quidem peccata mea ante Deum, sed contra dominam meam, qui ut a servitio repellat, fidem promissam nunquam violavi, commissam non prodidi, pietatem sine avaritia exercere me putavi. Si erravi circa voluntatem vestram quid modicum, fecit hoc improvidentia, non deliberatio: sintque vobis satis continuatæ jam in pœnitentia Quadragesimæ, quod certe sic confido esse. Prævaluit ad tempus quorundam nobilium pauperum cæca cupiditas, nunc prævaleat vestra, quæ semper fuit, circa justitiam pietas. Favet ad hoc divinitas, regna vobis cencilians, et reges potentes vestro imperio subdens. Mea sententia hæc est. Quam fidem filio dominæ meæ A. servavi, eam matri servabo. Si nequeo præsens, saltem absens bene loquendo, bene optando, bene orando.

EPISTOLA XXI.

AD ECEMANNUM PALATINUM MONACHUM.

Benevolentiam tuam circa me sentiens, mi frater, tanti hominis gratulor amicitie. Eum vere te constantem in fide cum in me tum in his qui se tibi crediderunt, liquido deprehensum*. Neque enim domus admirabilis femine te aliter charum haberet. Suscipies igitur onus amici, bona verba suggeres, epistolas meas benigne interpretaberis, mea negotia tua putabis.

EPISTOLA XXII.

AD DOMINAM IMISAM,

Felicem me judico tantæ feminæ agnitione et amicitia, cujusdem firmam, constantiam longævam admirari non sufficiunt Galli mei. Et quamvis vestra prudentia non egeat admonitione, tamen quia vos collaborantes et condolentes nostro infortunio sentimus, dominum papam conveniri nuntiis et epistolis vestris volumus, ac nostris: et si quos et specialiter et in communi habemus fautores et adjuutores, ut qui simul tristamur propitia divinitate gaudeamus. Dominam meam Theophaniam imperatricem nomine meo convenite. Reges Francorum filio suo favere dicite, nihilque eos aliud conari, nisi tyrannidem Henrici regem se facere volentis sub nomine advocacy velle destruere.

EPISTOLA XXIII.

AD DOMINUM JOANNEM PAPAM.

Graviter et iniquo animo fero pervadi, diripi sanctuarium Domini creditum mihi a sancta Romana et apostolica Ecclesia. Porro, quid deinceps stabilietur, si id dissolvitur quod actum est consensu principis, episcoporum electione, cleri et populi voluntate, postremo omnium hominum excellentissimi papæ consecratione? si præcepta violantur, privilegia contemnantur, divinæ et humanæ leges sustolluntur? Qua spe vos adeundi periculum faciam, ne dedignemini sacris apicibus significare. Alioquin ne miremini si his castris me applico, ubi maxima portio legis humanæ, nulla divinæ: humanitas quippe primam activis, divinitas secunda in speculativis. Fiet hoc mea pusillanimitate, vestra cessante magnanimitate.

EPISTOLA XXIV

AD LUPITUM BARCHINONENSEM.

Licet apud te nulla mea sint merita, nobilitas tamen ac affabilitas tua me adducit in te confidere, de te præsumere. Itaque librum de astrologia translatum a te, mihi petenti dirige, et si quid mei voles in recompensationem indubitate resposce.

EPISTOLA XXV.

AD BONI FILIAM GERUNDENSEM EPISCOPUM.

Multa quidem auctoritas vestri nominis me movet, cum ad vivendum et alloquendum tum etiam ad obtemperandum: et hoc diu negatum distulit negata libertas ea cum dolore concessa. Domino meo Ottone Cæsare jam non superstite, fas et amicis loqui, et eorum imperiis obsequi. Si qua nobis significare voletis, ueque ad Kalendas Novembris Remis, VIII Kal. Januar. Romæ erimus, si pace uti poterimus. De multiplicatione et divisione numerorum Joseph sapiens sententias quasdam edidit, eas Pater meus Adalbero Remorum archiepiscopus vestro studio habere cupit.

A

EPISTOLA XXVI.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 1.*

EPISTOLA XXVII.

AD VILLEGISUM MOGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM EX PERSONA EJUSDEM.

Vide *ibid., epist. 2.*

EPISTOLA XXVIII.

EX PERSONA HIERUSALEM DEVASTATÆ UNIVERSALI ECCLESIAE.

Ea quæ est Hierosolymis, universali Ecclesiæ sceptris regnorum imperanti. Cum bene vigeas immaculata sponsa Domini, cujus membrum esse me fateor, spes mihi maxima per te caput attollendi jam pene attritum. An quidquam diffiderem de te, rerum domina, si me recognoscis tuam? Quisquam ne tuorum famosam cladem illatam mihi putare debebit ad se minime pertinere, utque rerum infima abhorere? Et quamvis nunc dejecta, tamen habuit me orbis terrarum optimam sui partem. Penes me prophetarum oracula, patriarcharum insignia. Hinc clara lumina mundi apostoli prodierunt, hinc Christi fidem reperit orbis terrarum, apud me Redemptorem suum invenit. Etenim quamvis ubique sit divinitate, tamen hic humanitate natus, passus, sepultus, hinc ad cœlos elatus. Sed cum propheta dixerit: *Erit sepulcrum ejus gloriosum*, paganis loca sancta subvertentibus, tentat diabolus reddere inglorium. Enitere ergo, miles Christi, esto signifer et compugnator, et quod armis nequis, consilii et opum auxilio subveni. Quid est quod das, aut cui das? nempe ex multo modicum, et ei qui omne quod habet gratis dedit, nec tam ingratis recepit, et hic eum multiplicat, et in futuro remunerat. Per me benedicit tibi, ut largiendo crescat et peccata relaxet, ut se cum regnando vivas.

EPISTOLA XXIX.

AD WALONEM EJUSQUE PERTINACES EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 3.*

EPISTOLA XXX.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODICENSEM EX PERSONA EJUSDEM.

Vide *ubi supra, epist. 4.*

EPISTOLA XXXI.

CONTROVERSIA DIEDERICI EPISCOPI METENSIS CONTRA CAROLUM.

DIEDERICUS, servus servorum Domini, imperatorum amator, prolisque tutissimus tutor CAROLO sanguine nepoti, sed fidei impudentissimo violatori.

Fidem a nemine unquam bonorum violatam, ut nosti, præsentem venerando Notegario episcopo, teque licet non nobilioribus, tamen veritate excellentioribus præsentibus; ante beati Joannis aram, in sacra verba datam, levissime transfuga, nec in hanc

B

C

D

nec in illam partem fidem habens, cæcus te amor regnandi debilitatum negligere coegit. Et quid mirum si in nepotem pestem tui sordidissimi cordis evomis, qui cruenta manu et ad omne scelus semper promptissima cum latronum grege et furum manipulo, dum fratri tuo nobili Francorum regi Laudunum civitatem suam, inquam suam, nunquam utique tuam, dolo malo subriperes, eumque regno fraudares, et imperatoriam sororem, regnique sui consortem infamares, tuisque mendaciis commaculares? Nihil unquam pensi habuistis, dilatate, incrassate, impinguate, qui non secutus patrum tuorum vestigia, dereliquisti Dominum factorem tuum. Recordare os tuum impudens quoties digito compescuerim, dum turpia in Remensem archiepiscopum, turpiora in reginam dementiando serpentino sibilo effudisti. Quid in Laudunensem episcopum feceris ipse nosti melius, brevi tu Lothariensium regni angulo latitans, vanissimoque supercilio te toti præesse jactitans. Quid neptis utriusque nostrum femina, te te viro melior, cum nobilis indolis filio : quid apostolorum vicarii Ecclesiæ sanctæ ovilis pastores, quos tu canino dente noctu et interdium rodere conaris : quid alii præterea principes, qui nihil tuo juri debent, ejusdem habeant Dominoque auctore possideant reminiscere : et ita tandem inania excutiens somnia, frontemque falsissimo poculo debriatam expurgans, poteris metiri nil esse quod agis ad nil divino nutu deveniendum quod moliris. Quorum ergo hand pro merito ascriptus numero, ligandi solvendique donatus honore, mihi indigno pastoralis virga commissam defensurus Ecclesiam : Ecclesiam dico, non aliam quam summi pastoris sanguine redemptam, quam tu, divinum jus contemnens, cum tuis complicitibus lacerare atque dilaniare pro posse tuo contendis : horribilem spernens illam Dominicam vocem, qua tonatur : *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, et aliam qua eodem modo dicitur : Qui vos spernit, me spernit.* Tua haecenus vulnera curare studens, infudi oleum et vinum, idem mitia secreto per familiares nostros asperis publice miscens. Abhinc nisi resipiscas Spiritus sancti gladio, qui mihi commissus est, cum tibi computribilibus membris rescindam, atque igni tradam inexstinguibili : ut sicut fides tua, si non contemneres, esset cum superis, ita contemnenti sit perpetuo cum inferis. Quando jam confirmatis vectibus et cœlestis Hierusalem clausis portis a Virginis filio ipsius civitatis sponso dicetur reprobis : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui preparatus est diabolo et angelis ejus, sicut scriptum est : Væ qui prædatis ! nonne et ipse prædaberis ?* Cave ne in ea præda inveniaris in qua qui invenitur ab æterna hæreditate extorris redditur.

Infatuæ Dominus consilium Achitophel.

EPISTOLA XXXII.

GERBERTUS EX PERSONA CAROLI.

CAROLUS sola Dei gratia si quid est, DIEDERICO hypocritarum ideæ, imperatorum infidissimo, prolisque parricidæ ac in commune hosti reip.

A Gravitatis siquidem meæ fuerat, maledicta tua taciturnitate premere, nec pensi habere quod petulantia magistyranni, quam judicium protulit sacerdotis. Sed ne silentium tuis conjuratis videatur facere confessionem, summam tuorum scelerum paucis attingam, et de maximis minima referam. Consilii quoque mei nonnulla prætermittam, ut qui velut inanis uter spiritu intumisti, meo ut tu desipis incrassati, impinguati, dilatati, pressus pondere detumescas. Cur domnam ducem Beatricem cum filio regnique primatibus a nobis præten-dis delusam ? Te miser non sentis, nec quemquam pene fore tuæ conjurationis participem. Non solus, nec in angulo fidem integerrimam filio nostri Cæsaris astruo, ut tu nocturno mero eructas. Adsunt mecum Galliæ principes, reges Francorum, velis nolis præclarissimi Lotharienses fide devoti. His est curæ filius Cæsaris, hi nec regnum quærunt eripere, ut tu nec conregnantem instituere. Tu divina et humana confudisti jura, deque legibus oscitans ut limax in suo conclavi cornupeta tibi videris. Cur pastoralis officio minas intendis ? Quasi vero tu pastor, et non lupo rapax, et potius alter Judas, si Judas apostolus, qui Dominum suum triginta prodidit argenteis, et tu episcopus qui Dominum tuum regem hæredem regni regno privasti, spe famosissimi quæstus. Parvum tibi hoc, pœnas de eo quantum ad te sine carentes velut de hoste sumpsisti. Siccine Ottonum promeruerunt beneficia ? Denique nunquam ad eos fidem habuisse, non solius filii causa convinceris. An cum Lotharium regem Francorum, quem gloriosum vocas, cum maxime oderis, hunc inquam cum regno pellebas, meque regnare cogebas, fidemne ei et mihi promissam servabas ? Mihi promissam dico ante aram, quam impudenter nominas. Profecto intelligis quid feceris. Contra fratrem meum ac sororem domini tui me arma parare impellebas, ut omne genus nostrum regium mutuis vulneribus confoderes, tyrannos nomine regum substitueres, cum quibus contempto sacerdotio vacuis aulis incubare posses. Lædere me putas, si eos læsisse dicas, quorum gloria glorior, aversa opinione affligor. Verum aliter est, immanitas scelerum tuorum occultare te propria non patitur flagitia. Et quamvis purgatione uti velis, per emotionem in personam tuam pallor subiinde, ac subiinde rubor, silentium in loquendo subitum, verba subita prioribus non cohærentia, etiam non quærentibus ingens tormentum conscientiæ produnt. Erubescere, miser, et quod te solum scire putasti, ad omnium notitiam pervenisse cognosce. Peccatis tuis innocios noli commaculare, et vitia tua turpissima aliorum metiri manibus toties perjurio pollutis. Cessa sacrosancta violare, et qui nobis indicis prior remedium pœnitentiæ, quære publicum. Perjurium peregristi, urbem propriam rapinis exhausti, depopulatus es Ecclesiam tibi (ut ais) creditam. Acquiesco, redde ergo eo quod abusus es custodia dominiæ tuæ quam humiliasti, erepta libertate, imposita servitute. Et qui pupilla Domini scriberis, pupilli et

viduæ lacrymis mensam tuam luxu Evangelici divilis extruxisti, ejusmodi miseris montes aureos coacervasti. Super his infelix ingemisce privatim et publice, alioquin audi quid tibi intenditur: *Quoniam venient dies in te, et circumdabunt te, et coangustabunt te undique, et ad terram prosternent te, eo quod non cognovisti tempus visitationis tuæ.*

Audivimus superbiam Moab, superbus est valde. Superbia ejus et arrogantia ejus plusquam fortitudo.

EPISTOLA XXXIII.

PURGATIO GERBERTI OB CONTROVERSIAM A SE
DESCRIPTAM.

Domino et reverentissimo præsuli DIEDERICO G. fidelis Cæsaris.

O decus Romani imperii! tantumne rationis patri quondam reipub. deperisse dicemus, ut populus cum B pastore velut ignavum pecus præda sit hostium? Generositatem, magnanimitatem, prudentiam vestram, tanquam tres fortissimas legiones pro domo Israel opponite, ducem his divinitatem præficate: ne qui felicitatem vestram, gloriam existimavimus nostram, si decus imperii amittimus, proinde inglorii reddamur. Et nos quidem hæc dicimus, non ut admonitione egeatis, sed ut mentem nostram pro vobis sollicitam interpretemur. Quo genere interpretationis nuper usi sumus, in controversia acerrimi hostis, vestram majestatem exacerbantis, ubi culpam infidi interpretis subisse veremur, dum motibus animorum ejus orationem non æquavimus. At si hæc intentio placet, deinceps elaborabimus, et amicorum atque inimicorum affectus diligentius exprimemus, ut quid sequi, quid vitare debeatis, per nos plena fide pernoscatis. Qua in re vobis lucem, hosti tenebras offudisse gaudemus. Valet.

EPISTOLA XXXIV.

AD WILLIGISUM MOGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Multa chartis non credimus, quæ legalis committimus, ut huic abbati Airardo sibi intimo Pater meus Adalbero Remorum archiepiscopus, vobis per omnia fidus, multa commisit, de statu et pace regnorum vobiscum habenda. Insuper ea quæ per epistolam vobis significavit, sic se habere Dominum testem invocat. Ut sibi sic legato credite, et quæ vobis placeant, si non est aptum scriptis, ei vivis rependite verbis. Sed, o mi pater! mœrens simili de causa D mœrentem quibus affabor verbis? Cæsare destituti, præda hostium sumus; Cæsarem in filio superesse putavimus. O quis prodidit, quis nobis alteram lucem eripuit? agnum matri, non lupo committi oportuit. Me quidem doloris immanitas mihi consulere non patitur, nunc fertur animus præceps in hostes Italos, qui mea funditus diripiunt: nunc quasi meliora deliberans, terrarum longinqua petit. Sed dum redit Otto, dumque hærent infixi pectore vultus, dum Socraticæ disputationes ipsius frequentes occurrunt, refringitur impetus, et peregrinationis meæ tædium apud Gallos utcumque relevatur. Consule, Pater, etsi erga majestatem vestram nulla mea sunt merita, tamen nec defuit, nec defectus aberit, si fortuna ut quondam riserit. Cum tempus

opportunitum nacti eritis, et cum imperatricibus, et cum his ad quos referre putabitis, me servum fidelem Cæsaris ab exilio revocabitis, qui nihil deliqui, nisi quod Cæsari fidelis exstiti. Vos ergo soli onus meum fertis, quod nec amicis principibus communicare curavi, donec experirer quid per eum quem potissimum judico fieri posset.

EPISTOLA XXXV.

AD GERALDUM ABBATEM AURILIACENSEM.

Quantis occupationibus reipub. delineatur noster, ut ita dicamus, fiduciaris Pater Adalbero Remorum archiepiscopus, et tarditas hujus legati indical, et præsens ab urbe Remensi absentia. Causa negotium continens, status regnorum est. Nam dum a Lothariensis regni primatibus obsides accipit, dum filio imperatoris parere cogit sub regis Francorum clientela, dumque Henricum in Gallia regnare prohibet, vestro nomini convenientia, quæ mitteret non habuit. At si vobis gratum fore senserit, vestem auro textam, quam verecunde veterem misit, nova immutabit, quod brevitatis temporis non habuit: stola insuper Phrygii operis adjuncta, cum cætaris ejusdem generis. Statum regni nostri, quidve agat et moliat ille Hugo Raimundi, per vos scire cupit. In commune hoc sentimus, quod vobis ratum, nobis præstantissimum.

EPISTOLA XXXVI.

AD WIDONEM ABBATEM GANDAVENSEM, EX PERSONA
ADALBERONIS.

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 5.*

EPISTOLA XXXVII.

AD ROBERTUM PALATINUM.

Plurimum te mei meminisse puto, quem dies noctesque privatis curis intersero. Itaque et dominam meam Theuphanu [Theophaniam] mei recordari facies, quam semper cupio bene valere, et cum filio feliciter imperare. Cujus memoriam, ut æquum est, frequentem habeo, ad cujus auxilium me quamplurimos declamatores, ut nosti, excuisse Gallia testis est. Ergo tui officii erit rescire et rescribere, an in Francia velut miles surcenturiatus pro castris Cæsaris remaneam, an paratus omne periculum subire vos adeam, an potius ad iter quod tu et domina mea bene novisti, me præparem, ut Papiæ in palatio dispositum est: simulque non tacebis, ubi, et quando, et quid tu de hac re sentias. Hoc quoque te nosse velim, quæcumque in eodem palatio tutis auribus commisi de fide, pietate, stabilitate illius famosi Adalberonis archiepiscopi erga herilem nostri Cæsaris filium, et fludenter, sic se habere juxta ejus scire et posse.

EPISTOLA XXXVIII.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM, EX
PERSONA ADALBERONIS.

Vide *ubi supra, epist. 6.*

EPISTOLA XXXIX.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODIENSEM.

Vigilias ne PP. famosissimæ quondam fidei pro-

castris Cæsaris, an cæca premente fortuna et temporis ignorantia, divina et humana jura pessumdari simul non cernis? Ecce palam destituitur, cui ob paterna merita fidem devovisti, devotam servare debuisti. Germanum Brisaca Rhenani littoris, Francorum reges clam nunc adeunt. Henricus reip. hostis dictus Kal, Febr. occurrit. Consule, mi Pater, modis omnibus resistendum, ne convenient adversus Dominum et adversus Christum tuum. Turba regnans, regnorum perturbatio. Si totam difficile est excludere partem, delige potiore. Ego quidem, cui ob beneficia Ottonis est multa fides, circa herilem filium sic protinus delibero. Novimus Henrici alta consilia, Francorum impetum. Sed quem finem habeat non ignoramus. Ne consortem regni facias quem semel admissum repellere nequeas.

EPISTOLA XL.

AD STEPHANUM ROMANÆ ECCLESIAE DIACONUM.

Dubia reip. tempora, mi frater, Gallias me repetere cogerunt. Tota Italia Roma mihi visa est, Romanorum mores mundus perhorrescit. In quo nunc statu Roma est, qui pontifices et domini rerum sunt quos exitus habuit ille meus, specialiter, inquam meus, cui te commisi. Hæc et quæ circa te sint tibi læta obstantibus significare non dubites. Mihi quidem ac nostro A. archiepiscopo Suetonios Tranquillos, Quintosque Aurelios: cum cæteris quos nostri per Guidonem Suessionicum comitem discrete ac sine lite, quis cujus sit, remittes, et quæ nomini tuo convenientia paremus edisces. Ea quoque quæ de Græcorum imperio. Francorum regno, Italicorum molimine, certa cognoveris, nos tibi amicos celare non debebis. Quod non habet verborum copia, continent sententiarum pondera.

EPISTOLA XLI.

AD ADALBERONEM EPISCOPUM VIRDUNENSEM.

Numerum linearum epistolæ hujus ne spectetis. In paucis multa perpendite. Tempora periculosa libertatem tulerunt dicendi quæ velis dilucide. Cumque fortuna Franciæ proficiat actu et opere, rapta occasione ex tempore fidelissimus convenimus legatis. Pro parte virorum Godefridi, fœdus quod quondam inter se ac inter Ottonem nostrum Cæsarem convenerat, vos velle innovare promisimus: adjuncto in fœdere filio, quo unico gaudet. Hoc ipsum Cæsarem moriculem expetisse persuasimus per dilectissimum sibi filium Godefridi. Hæc itaque res in commune visa est solis nobis et filio Cæsaris. Quam cœptam si provehere vultis, vel destituere, ocius rescribetis. An simus in hoc negotio quamvis alicui periculoso, et in tuto otio, quæ melimina, quæve impetus hac ratione conquieverint, non facile est dictu.

EPISTOLA XLII.

AD NOTEGÆIUM EPISCOPUM LEODIENSEM EX PERSONA ADALBERONIS,

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII, in ADALBERONE REMENSI, epist. 7.*

EPISTOLA XLIII.

AD EUNDEM EX PERSONA GODEFRIDI.

Secundum promissa Treverensis archiepiscopi, ordinationem A. nostri III Non, Januar. inspecturi ubi adhuc decreverit ducem itineris vestri u Kal, præmittemus, et quæ certiora cognoverimus denuntiabimus. Eo fratrem nostrum venturum dubium habemus.

EPISTOLA XLIV.

AD ECBERTUM ABBATEM TURONENSEM.

Cum mei memoriam frequentem habeatis, inter honesta uti plurimis accepi legatis, magnamque affinitatis jure amicitiam efferatis, existimatione vestra beatum me fore puto, si sum is qui iudicio tanti viri inveniar dignus amari. Sed quia non is sum qui cum Panetio interdum ab utili sejungam honestum, sed potius cum Tullio omni utili admisceam: has honestissimas atque sanctissimas amicitias nulla ex parte suo cuique utili vacare volo. Cumque ratio morum dicendique ratio a philosophia non separentur, cum studio bene vivendi semper conjungi studium bene dicendi, Quamvis solum bene vivere præstantius sit eo quod est bene dicere: curisque regiminis absoluto, alterum satis sit sine altero. At nobis in repub. occupatis utraque necessaria. Nam et apposite dicere ad persuadendum, et animos furentium suavi oratione ab impetu retinere, summa utilitas. Cui rei præparandæ bibliothecam assidue comparo, et sicut Romæ dudum ac in aliis partibus Italiæ, in Germania quoque et Belgica scriptores, auctorumque exemplaria multitudine nummorum redemi, adjutus benevolentia ac studio amicorum comprovincialium. Sic identidem apud vos per vos fieri sinite ut exorem. Quos scribi velimus, in fine epistolæ designabimus. Scribenti membranam sumptusque necessarios ad vestrum imperium dirigemus, vestri insuper beneficii non immemores, Denique ne plura locuti legibus epistolæ abutamur, causa tanti laboris contemptus malefide fortunæ, quem contemptum nobis non parit sola natura ut multis, sed elaborata doctrina. Proinde in otio, in negotio, et docemus quod scimus, et addiscimus quod nescimus.

EPISTOLA XLV.

AD RAIMUNDUM MONACHUM AURILIACENSEM.

Quanto amore vestri teneamur, noverunt Latini, ac barbari, qui sunt participes fructus nostri laboris. Eorum votum vestram expetit præsentiam. Quippe cum in propatulo sit nos curarum, plenos, non ob alterius causam studii loco immoraturus. His curis sola philosophia unicum repertum est remedium, cujus quidem ex studiis multa persæpe commoda suscepimus, velut hoc turbulento tempore motum fortunæ refregimus, cum in alios, tum in nos gravius sævientis. Etenim cum is status reipub. in Italia esset, ut sub joga tyrannorum turpiter estet eundem, si profleremur innocentiam, vel si niti viribus tentarem: clientelæ undique forent procurandæ: castra munienda, rapinæ, incendia,

homicidia exercenda. Delegimus certum otium studiorum, quam incertum negotium bellorum. Et quoniam vestigia philosophiæ dum sequimur non consequimur, impetus tumultuantis animi non omnes repressimus, modo recurrimus ad ea quæ reliquimus, nunc Hispaniæ principes adimus familiaris nostri, abbatis Guarini adhortatione commoti, hunc sacris litteris dominæ nostræ Theuphanu imperatricis semper Augustæ, semper amandæ, semper celendæ, prioribus divellemur cœptis. In tanta rerum inconstantia, doloris metus, gaudii appetitus, fidissimi patris Geraldii, quem hæc non tangunt, specialis filius Gerbertus sequendorum deposcit sententiam. Vale. valeat pater Geraldus, valeat frater Airaldus, valeat sanctissimus ordo, meus altor et informator, meique sit memor in sanctis petitionibus, ac Patris A. archiepiscopi Remorum sibi per omnia devoti.

EPISTOLA XLVI.

AD GERALDUM ABBATEM.

An quidquam melius amicis divinitas mortalibus concesserit nescio, si modo ii sunt qui digne expetiti digneque videantur habiti. Felix dies, felix hora, qua licuit novisse virum, cujus nominis recordatio omnes a nobis molestias detorserit. Ejus si præsentia vel interdum fruerer, beatior me non frustra putarem. Quod ut fieret, sedes mihi non ignobiles in Italia collocaveram. Sed involvit mundum cæca fortuna, quæ premit caligine, an præcipiet, an dirigat me modo tendentem hac, modo illac. Adhærent vultus amici infixi pectore: eum dico, qui est dominus et pater meus Geraldus, cujus deliberatio nostra fiet exsecutio.

EPISTOLA XLVII.

AD ADALBERONEM VOCATUM EPISCOPUM VIRDUNENSEM ET HERMANNUM FRATRES.

Felices quibus paterna virtus exemplar sit imitabile. Vester genitor hoc petit. Repentinus casus ne vos deterreat, filio Cæsaris fidem quam promisistis inviolatam servate, omnia castra ab hostibus tueri, denique nec Scarponnam, nec Haidonis castellum, nec quilibet eorum quæ vobis reliquit, Francis reliqueritis: illecti aut vana spe suæ liberationis, aut terrore sui cruciatus, aut filii Friderici. Hæc præcepta magnanimus pater generosis filiis dedit. Sentiant in vobis hostes non se totum cepisse Godefridum, auxilia undique comparate, liberatores patriæ, vos similes patri in omnibus repræsentate. xvii Kalend. Aprilis me interpretem fieri voluit sibi suique fidissimum

EPISTOLA XLVIII.

AD INNOMINATUM.

Obscuram epistolam etsine nomine paucis absolvimus. Lotharius rex Franciæ prælatus est solo nomine, Hugo vero non nomine, sed actu et opere. Ejus amicitiam, si in commune expetissetis, filium que ipsius cum filio Cæsaris colligassetis, jamdudum reges Francorum hostes non sentiretis.

EPISTOLA XLIX.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODICENSEM.

Spectabile faciunt nomen vestrum præsentia tempora, quibus paucorum laudatur probitas, multorum prædicatur improbitas. Speculatur nunc amicus vester Godefridus, qui amicorum se potius quam sua amaverint, qui uxori ac liberis fidem laturo forent, si se ultima rapuisset dies. Et quia tantus vir de vobis optime sentit, hoc solum indicio esse potest, quanta in vobis eniteat virtus. Qui se amant, quique sui sunt, hortatur et admonet ut dominæ suæ Teuphanu, filioque ejus fidem habeant, minime viribus hostium sint infracti, nullo terreantur casu. Aderit læta dies, quæ patriæ proditores et liberatores vere suppliciis et præmiis distinguat, disgreget. Fidissimum vobis Adalberonem Remorum archiepiscopum nullo modo harum rerum conscium facietis, qui quanta prematur tyrannide testantur epistolæ ad archiepiscopos vestros directæ, in quibus nihil eorum quæ voluerint scripsit, sed quæ tyrannus extarserit oscitanti.

EPISTOLA L.

AD MATHILDEM COMITISSAM.

Deponat domina mea Mathildis omnem querimoniam: clarissimus vester conjunx Godefridus inter pares præcipuus, ac ipsis victoribus formidabilis, hoc præcepit. Exhilarate mentem, quia spiritus tristis exsiccet ossa, consilia turbat. Dominæ Teuphanu imperatrici semper Augustæ ac filio ejus semper Augusto cum filiis vestris fidem purissimam servate. Pactum cum Francis hostibus nullum facite, Francorum reges aversamini. Castra omnia sic tenete, sic defendite, ut nullam in his habeant partem adversarii vestri, scilicet neque pro spe liberationis mariti, neque pro terrore peremptionis ejus, aut filii Friderici. Hæc xi Kal. Aprilis ad flumen Matronam meæ fidei commisit, quæ vobis plena fide retuli.

EPISTOLA LI.

AD SIGIFREDUM COMITIS FILIUM GERBERTUS.

Nimum amorem circa parentes vestros, qui nunc exsules sunt habentes, eos ad flumen Matronam xi Kal. Aprilis allocuti sumus, Et quæ dominam nostram Teuphanu de sua fidelitate scire voluerunt, per epistolam mandamus. Et quia cum benevolentia Ottoni et Heriberti, quorum custodia servantur, eos alloqui valemus, quæcunque et vos et domina nostra eis mandare volet, litteris nos habere facietis. Hoc insuper vestræ fidei committimus, quia si Hugonem vobis in amicitiam colligaveritis, omnes impetus Francorum facile devitare valebitis,

EPISTOLA LII.

AD DOMINAM THEUPHANU IMPERATRICEM.

Cupienti mihi vos adire secundum imperium vestrum, non frustra renisa est divinitas. Nam xi Kal. Aprilis captos comites allocutus, Godefridum, patruumque ejus Sigifridum, inter hostium cuneos solus repertus sum vestrarum partium, cui fidenter de statu imperii vestri suas sententias concederent.

Scripti itaque exhortatorias epistolas secundum intellectum eorum, conjugibus, liberis, amicis: ut in fide vestra perstent, nullo hostium incursu terreantur, eorumque exemplo, si fortuna tulerit, exilium potius eligant pro fide vobis servanda quam patriæ solum cum perfidia. Hos ego viros in primis charissimos habeo, quibus gravius est quod vestra negotia non valent exsequi, quam quod captivitate hostium videntur addicti. Sed quia principum dissensio interitus regnorum est, principum vestrorum concordia remedium tantorum malorum nobis fore videtur. Funiculus quippe triplex difficile rumpitur. Noveritis etiam reges Francorum nos non æquis oculis intueri, eo quod de vestra fidelitate eis contraria sentiamus, simulque quod multa familiaritate fruamur Adalberonis archiepiscopi Remorum quem simili de causa insectantes infidissimum sibi putant. In his omnibus quid nos velitis facere, etsi inter hostes via patuerit ulla, quo et quando vestram præsentiam possumus adire certius significate. nobis, paratis per omnia vobis obtemperare. Res eo processit, ut jam non de sua expulsionem agatur, quod malum tolerabile esset, sed de vita et sanguine certent. Hoc mihi secum commune est, quasi se contra conatus regios incitanti. Moles denique oppressionis tanta est, vestrique nominis tanta invidia, ut suas miseras nullis audeat vobis significare rescriptis. Sed hæc tyrannis si invaluerit, locusque ad vos profugiendi patuerit sibi, non frustra de vobis meliora senserit, spem certam habuerit, qui vobis ac filio vestro in quo valuit suffragium meditatus est.

EPISTOLA LIII.

AD LOTHARIUM REGEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 8.

EPISTOLA LIV.

AD TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPUM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide ubi supra, epist. 9.

EPISTOLA LV.

AD EUMDEM.

Vide ubi supra, epist. 10.

EPISTOLA LVI.

AD EUMDEM.

Vide ubi supra, epist. 11.

EPISTOLA LVII.

OBJECTIO IN ADALBERONEM.

Vide ubi supra, epist. 12.

EPISTOLA LVIII.

PURGATIO.

Vide ubi supra, epist. 13.

EPISTOLA LIX.

AD DOMINUM METENSEM EPISCOPUM DIEDERICUM.

Qui actus vel dispositio regia in præsentis dubitatio legati Henrici Idibus Maii patefecit, cujus in reditu curiositas sciscitandi, et plurima perquirendi, aliud vultu prætere, aliud mente gerere significavit. Dux Hugo ad sexcentos milites collegisse dicitur. Ea fama conventum Francorum Compendiaco

palatio habitum v Idus Maias subito dissolvit ac liquefecit. Interfuerunt de vestris quidem dux Carolus, comes Reinharius, de nostris Herbertus Treccasinus, sed Otto acriori cura exclusus, adfuit etiam Gibewinus, episcopus Laudunensis Adalbero frater Gocilonis, obside pacis filio fratris Bardæ dato, ea conditione evasit, ut quod Sigifridus ac Godefridus facturi sint faciant. Quid hoc sit, Francis spes mera, nobis res certa? Tantum superest, quam patriam in manibus consilio et auxilio et viribus tenetis, hostibus consilio et auxilio destitutis tradere ne velitis. Urbem Viridunensium a paucis prædonibus quiete tueri, inquieto et iniquo animo fero, nisi forte hoc majori differtur consilio, ut unde non sperant præcipiti excidio tabescant.

EPISTOLA LX.

GERBERTUS INNOMINATO.

Res celanda multis committi non vult. Quod diverso stylo nobis scribitur, adversis tractari non injuria putatur. Silentium amici vestri Adalberonis proprium statum, simulque Ecclesiarum Domini ac palatii Francorum indicat. Quod ut potero breviter accingam. Ego fidelium Cæsaris non immemor. Conjunctio in filium Cæsaris ac in vos et acta est et agitur, non solum a principibus, inter quos Carolus dux jam non in occulto est, sed etiam a militibus, quos spe aut metu allici est possibile. Dux Hugo XIV Kalendas Julii regem ac reginam osculatus est tandem astutia quorundam, ut in conjuratione tanti viri nomen fore putaretur, quod minime est, nec fore putamus hac tempestate Sigifridus comes ad sua rediit. Godefridus comes, si Castrilucium cum Hainao Reniero redderet, seque filiumque suum comitatu ac episcopatu privaret Viridunensi: de reliquo integram fidem Francorum regibus exhiberet, datis obsidibus fortassis ad sua remeare valeret. Finis Theoderici ducis Hugonem ducem respicit, Ottonem Heribertus. Fidum vobis Adalberonem archiepiscopum pax sequestra nunc tandem conciliat, eo pacto, ut interim instituat perpetua. Qua in re vestrum suorumque, pro quorum nomine antefertur, nec fieri potest ut quidquam instituat, quod vestræ suorumque saluti obsistere possit. Latens ac furtiva expeditio nescio quibus vestrorum subito intenditur. Quid trans Rbenum gesseritis, nos de vestra salute lætantes non celabitis.

EPISTOLA LXI.

ADALBERONI ARCHIEPISCOPO GERBERTUS.

Ut voluistis consultum est, mora vestra usque ad determinatum colloquium in commune laudata. Amicitia Hugonis non signiter expetenda, sed omnino conandum ne bene cæpta male abutamur. Nam quidem intelligentia hæc est, sed nescio quonam pacto frater vester Godefridus atque Rainherius, Gobthero meo quem Turonium miseram dixerunt, vos præsto adfore, ut si quem nuntium Odo vobis mitteret, et alloqui possetis, et quæ significaret opere adimpleretis. Cæterum dux Hugo nacta occasione ex dissensione episcopi Parisiensis et abbatis

Gual. abbatem nostrum Airardum inter cæteros ad se venire orat. Id ut peragat persuasum iri posse confidimus. Colloquio soluto moras omnes solvite, urbiq; ac vestris vos restituite.

EPISTOLA LXII.

AD BEATRICEM DUCEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 14.

EPISTOLA LXIII.

AD EAMDEM.

Vide ubi supra, epist. 15.

EPISTOLA LXIV,

AD EAMDEM.

Vide ubi supra, epist. 16.

EPISTOLA LXV.

AD NITHARDUM ABBATEM MEDELECENSEM.

Semper quidem plurimorum utilitati prospiciendum, privatisque commodis publica præferenda. Fratrem Gaud. subito cum re omni familiari parata ac paranda redire cogitis, nulla temporis ratione habita. Soline tantos motus civilis belli non sensitis? qui domini rerum ac principes esse videmur, itinere frequenti equis attritis comites rariores habemus. Tædio monasterii eum nolle redire dixistis, id ne verum sit quoquo modo reducem tenetis. Consequitur ergo ut in hoc experiamur paucorumne commodum, an multorum, sit vobis pretiosius.

EPISTOLA LXVI.

AD NOTEGARIUM EPISCOPUM LEODICENSEM.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 17.

EPISTOLA LXVII.

AD EAMDEM EX PERSONA EJUSDEM.

Vide ubi supra, epist. 18.

EPISTOLA LXVIII.

AD ABBATEM RAINERUM.

Quamvis intelligentiam vestram non lateat artem artium regimen esse animarum, tamen tam occupatis in repub. suggestisse non inutile visum est. Fratrem Menig. quem suavi eloquio, affabilitate paterna transmarina mutare coegistis, hærentem ac dubium quibus valuimus sententiis vestram mansuetudinem sibi notam experiti persuasimus. Erit ergo docti viri, more boni medici, mellita proferre, ne primo gustu amaris ingestis antidotis, salutem suam formidabundus incipiat expavescere. Hac conditione, si placet, suscipite; si displicet, ne forte proditoris fungamur officio, quo velit redire æquo animo ferte.

EPISTOLA LXIX.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

Non exsecutum esse quod ab urbe Viridunensi de reditu fratris G. mandavimus acrior cura præsentium tempore effecit, dum et quod nolumus necessitas infert, et quod volumus aufert. Nunc tandem ne bene meritis appareamus ingrati, clementiæ vestræ ut possumus remittimus, hoc unum a solita benevolentia vestra expetentes, ut experiatur vestram affa-

abilitatem ob nostram commendationem, etsi pace vestra fieri potest, ne careat studiis quibus impensius operam dare disposuit.

EPISTOLA LXX.

AD MAIOLIUM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Etsi vigilantia cura super vestro grege assidue occupati estis, propensioris est tamen charitatis, si alieni gregis contagio interdum medemini. Floriacensis cænobii propter reverentiam Patris Benedicti suum locum penes monachos, ut aiunt, pervasor occupavit. Si vos tacetis, quis loquetur? Hoc incorrecto, quis improbus similis non sperabit? Nos quidem hæc zelo divini amoris dicimus, et ut nostro examine si probus est recipiatur, si improbus omnium abbatum ac monastici ordinis societate, ad pœnam suæ damnationis privetur. Quod vobis ratum litteris vestris nobis fiet acceptissimum.

EPISTOLA LXXI.

AD GERALDUM ABBATEM AURILIACENSEM.

O nimium dilecte Deo, ardere bellis orbem terrarum vides, et ad Omnipotentem manus pro statu Ecclesiarum Domini non erigis! Salutiferam quidem iter charitatisque plenum ad limina beati Geraldus nos habere cupitis: cui voto utinam faveat Divinitas! Sed id quam difficile factu sit facile intelligitur, nisi vestra obtineant merita. De rege Ludovico quis habeatur consultis, et an exercitus Francorum auxilium Borello laturus sit. Horum primum a nobis minime quæri oportet, quoniam, ut ait Sallustius omnes homines qui de rebus dubiis consulunt oportet esse remotos ab ira, odio, misericordia. Alterum suapte natura adesse, et non esse æqualiter vergens, nostra intelligentia magis videtur tendere ad non esse. Organa porro, et quæ vobis dirigi præcepistis, in Italia conservantur, pace regnorum facta vestris obtutibus repræsentanda. Quæ hosti juris sunt, ut vestra spectate, Desiderabilem præsentiam pii Patris, vel causa beati Remigii Francorum apostoli desiderantibus filiis exhibete, ut nostrum impossibile vestro solvatur possibili.

EPISTOLA LXXII.

AD STEPHANUM DIACONUM, DATA VI NON. MARTIAS.

Exsequiis domini Lotharii regis occupati multa tibi quærenti pauca rescripsimus. Lotharienses dudum capti omnes elapsi sunt, præter comitem Godofridum, de quo in brevi meliora sperantur. Quæ penes te tuosque agantur rescribe, atque per hunc legatum libros tua industria nobis rescriptos consummata charitate remitte.

EPISTOLA LXXIII.

AD NITHARDUM ABBATEM MEDELECENSEM.

Quod vestra præsentia interdum non perfruimur, turbulentiæ rei pub. imputatur. Vos solum gravia pati putatis, quæque asperrima cæteris sint ignoratis. Sed cum agantur homines dubia sorte, mihi quæ, non nostris, incerto certa quærat sedes, cur tandiu penes me deposita male fidæ fortunæ thorsaurizatis? Et quia, utpote fidissimus fidissimo lo-

quor, maturate iter. Nam aut imperialis cito me colliget aula, aut quantocius omissa diu repetet Hiberia.

EPISTOLA LXXIV.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM EX PERSONA
ADALBERONIS.

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII, in ADALBERONE
REMONSI, epist. 20.*

EPISTOLA LXXV.

EX PERSONA EMMÆ REGINÆ AD MATREM.

Domine ADELAIDI imperatrici semper Augustæ ENNA quondam regina, nunc lumine Francorum orbata.

Elapsa sunt tempora mearum deliciarum, tempora decoris mei, o mi domina, et o dulcis mater: dum is quo florente florebam, quo regnante regnabam, conjugem in perpetuum viduam fecit. O amara dies vi Nonarum Martiarum, quæ mihi virum eripuit, quæ me in has miserias præcipitavit! Intelligat pia mater gemitum et angustias filię doloribus plenæ. Non esse me penitus præoptarem, nisi Divinitas solatio reliquisset mihi matrem. O quando videbo, quando alloquar! Nostri quidem vestræ præsentię, ac regis Conr. in vicinia Romarici montis, ubi confinium regnorum est, xv Kalend. Junii, me ac filium meum occurrere volunt. Sed hæc mora mille annorum mihi est. Noveritis interim Francorum principes mihi ac filio simul fidem sacramento firmasse. In hoc, et in reliquis, quæ sequenda, quæ vitanda sint, vestro iudicio utemur. Ut non solum H. reginæ, sed omnium dicamini mater regnorum. Recordamini præterea verborum vestrorum, quod virum meum præ me dilexeritis, quodque ipse præ me vos amaverit. Pro sint animæ ejus hi dulces affectus, et quod temporaliter exhibere non valetis, spiritualiter recompensatis per sanctos Patres, id est episcopos, abbates, monachos, ac per servos Domini quosque religiosissimos.

(Num. 76, 77, 78, 79, exhibent epitaphia Lotharii regis Francorum, ducis Friderici, Adalberti Scholastici et Ottonis imperatoris. Hæc supra seorsim dedimus).

EPISTOLA LXXX.

INVECTIVA IN VIRDUNENSIVM ECCLESIAM.

Quod remedium morbis tuis inveniemus, Virdunensium exsecrata civitas? Unitatem sanctæ Domini Ecclesiæ scidisti, sanctissimam societatem humani generis abruptisti. Quid enim aliud egeris, cum pastorem tuum voluntate hæreditarii regis, consensu et favore comprovincialium episcoporum electum, ac insuper episcopali benedictione donatum, adhuc pertinax minime recognoscis? teque velut membrum mutilum ac deforme, sine unitate corporis, ex olea in oleastrum inserere tentas? Ideo pastorem non recognoscis, quia regem tuum regno privare moliris. Non est tui juris creare novos reges ac principes, id est sub insolita transire juga. Gravissimum est peccatum tuum, impia civitas. Non confregit aries muros tuos, non fame infecti milites, nullo telorum

(29) *Infra Ewardus et Ebrardus dicitur.*

generis pervasi sunt. Sanctuarium Domini corrupisti, sanctuarium Domini pervasisti, ac possides. Speculunca latronum facta es. Hostes humani generis amici tui obliti virginum, sanctique tori consanguinitatis et muneris, et jam in sacris diebus et in sacris locis horrendum lupanar fecerunt te. Altaria Domini calcibus allisa ac ligonibus effossa sunt. Opes religiosorum et pauperum rapinæ et incendiis patuerunt. Revertere, revertere ad pacem Ecclesiarum et ad unitatem regnorum, civitas virtutum expultrix, ac vitiorum receptrix. Et vos, si qui estis, Domini pars melior, redite et separamini velut oves ab hædis. Novimus antesignanos pollutæ civitatis, novimus satellites manipulares, quos divino gladio feriendos hactenus patientia tulimus. Nunc cæcitate mentis pressos et caliginæ mortis consopitos, sententia damnationis ex divinis legibus promulgata, communi omnium honorum consultu percutimus.

EPISTOLA LXXXI.

AD ECBERTUM (29) ABBATEM TURONENSEM.

Ubi summa religionis norma esse debuit, summum esse illapsum crimen non immerito nos permovit et exterruit. Sed quis erit auctor hujus correctionis, tacentibus cunctis primatibus vestri ordinis? Nos quidem venerabili abbati Maiolo super his pauca præscripsimus, quia sapientem in paucis multa intelligere scimus. Huic tanto negotio, et, ut verius fateamur, tantæ audaciæ ulciscendæ a nobis dux designatus est. Ejus sententiam qui prior nostrum noverit, alteri sine mora significabit.

EPISTOLA LXXXII.

AD ADSONEM ABBATEM DERVERSEM.

Rumpe moras omnes, mi pater, et III et II Kal. Jul. egredere de Ur Chaldeorum. Obtemperandum veteranis amicis ac in fide diu probatis. Noster Adalbero pater patriæ, quondam vobis fidus, et nunc fidissimus, morarum impatiens, vestram expetit præsentiam. Nefas absenti significare ea quæ volumus præsentem dicere. Clarissima vobis ac nobis librorum volumina vestrum iter sunt comitata. Hoc tantum dixisse sufficiat.

EPISTOLA LXXXIII.

AD BOBIENSES.

GERBERTUS gratia Domini si quid est plurimam salutem dicit dilectissimis sibi filiis BOBIENSIBUS utriusque ordinis.

Rem dignam vestroque nomini convenientem penitus egistis, patrem quærendo, patrem visitando, quia jure vos veros filios esse docuistis. Ergo et pro vestra diligentia, et pro fide constanti circa me, nunc absens grates habeo, et mox propitia divinitate præsens debitas exhibebo. Ego quidem et si jam propemodum in portu constiti, vos tamen malignis fluctibus jactari iniquo animo fero. Sed scimus Dominum omnia posse, eumque motum prece pauperum confidimus afflictis opem illico laturum fore.

EPISTOLA LXXXIV.

AD HUGONEM MARCHIONEM.

Non immerito vos plurimi facio, et vos et vestra votis et laudibus effero, qui tam occupati mei meminisse dignamini. Inter honesta hoc, itaque inter præcipua ponimus, ac proinde ad vos fidem plurimam habemus : et ut nostri memoria non excidat propensius oramus, et ut fessis jam rebus beati Columbani subveniatis, preces quas valemus absentes effundimus.

EPISTOLA LXXXV.

AD CONONEM ITALICUM MARCHIONEM.

Quamvis nullis officiorum meritis vestram promereamur gratiam, virtus tamen ac nobilitas vestri generis, ac propria, adducit nos de vobis bene sentire, meliora sperare. Quod si a parvis maxima juvari possunt, honori vestro studia nostra non deerunt in loco et tempore. Consultando, bona verba suggerendo, ut, dum vobis fortuna riserit, sub vestris alis nostra mediocritas requiescere possit.

EPISTOLA LXXXVI.

AD THEOPHANIAM IMPERATRICEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 20.

EPISTOLA LXXXVII.

AD CONSTANTINUM SCOLASTICUM FLORIANENSEM.

Sapienter et per te ille vir Domini pervasorem improbandum esse censuit, sed rem ad se minus significavit. Ipsum ante insignia honoris infamem, fautores in religiosos augendam infamiam, si sanctorum privetur consortio, cante prudenterque deseruit. Matura ergo iter, et xvi Kal. Septemb. nos revise, ut in his omnibus per te plenius instruamur, simulque læteris animadversione nostra in pervasorem, et qui te cœnum nostris putavit in naribus, de se dictum existimet, teque thymiama vaporatum redolere perhorrescat. Comitentur iter tuum Tulliana opuscula, et de repub. et in Verrem, et quæ pro defensione multorum plurima Romanæ eloquentiæ parens conscripsit.

EPISTOLA LXXXVIII.

AD MAIOLUM ABBATEM CLUNIACENSEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 22.

EPISTOLA LXXXIX.

AD EBRARDUM [EBRARDUM] ABBATEM TURONENSEM SUB PERSONA ADALBERONIS.

Vide ubi supra, epist. 23.

EPISTOLA XC.

AD IMPERATRICEM THEOPHANIAM ET AD FILIUM OTTONEM.

Vide ubi supra, epist. 24.

EPISTOLA XCI.

AD BAIMUNDUM AURILIACENSEM ABBATEM.

Clarissimo patre Geraldo orhatus, non lotus superesse visus sum Sed te desiderantissimo secun lum

A vota mea in patrem creato, denuo totus in filium renascor. Nec solus vestro honore gaudeo, gaudet pater Adalbero, se suaque vobis ex animo conferens, tanto arctius, quanto amplius luce religionis ac scientiæ collucetis : cujus ob meritum amorem, fere continuum triennium in Francia consumpsi. Ibi dum iras regum, tumultus populorum, regnorumque dissidentium æstus perfero, tanto tædio affectus sum, ut curam pastoralitatis suscepisse pene me pœniteret. At quoniam domina mea Theophania imperatrix semper Augusta, viii Kal. April. proficisci me secum in Saxoniam jubet, eoque quosdam ex meis monachis ac militibus ab Italia convenire jussi, nunc non habeam quod certum scribam super organis in Italia positis, ac monacho dirigendo qui ea conducat, præsertim cum sine præsentia dominæ meæ Theophaniæ credere me non ausim fidei meorum militum quia Itali sunt. Nec satis sciam utrum exercitum ante autumnum in Italiam deducam, an in Germania demoremur, ut quam plurimas copias contra Ludovicum regem Francorum, nisi quieverit, comparemus, qui amicis in quietissimus, perniciosissimis hostibus non multum inquietus, quis sit, quidque de eo intelligi oporteat, velox exitus comprobabit. Clara indoles divæ memoriæ Ottonis Cæsaris, pace inter duces ac principes redintegrata, proxima æstate legiones militum duxit in Sarmatas, quos ea lingua Guinidos dicunt, ibique sex et quadraginta urbes munitissimas sua præsentia ac militum robore cepit, diruit atque vastavit. Salutatur vos, et Airardum, Adalbero Remorum archiepiscopus, simulque omne collegium Aureliacensis cœnobii, me adjuncto per omnia vobis devotissimo. Iterum iterumque valete.

EPISTOLA XCII.

AD BERNARDUM MONACHUM.

Quæris, dulcissime frater, quæ et qualia gerantur a me, et an ea sint commoda et incommoda. Huic petitioni an satisfacere paucis possim addubito, quod altius ea rimanti nulla esse videantur : aut si quolibet modo sunt, maximam partem incommodorum secum trahunt. Primum quod in publicis causis versari nunc temeritatis est, quippe ubi divina et humana confunduntur jura, propter immensam avaritiam perditissimorum hominum, idque solum jus fore statuitur, quod libido ac vis more ferarum extorserit. Ast in privatis id præ me fero, quod amicos in adversis nulla oppressus calamitate destitui. Sed an memoria dignum sit aliorum iudicio derelinquo, et quod Italia excessi, ne cum hostibus domini ac filii senioris mei D. M. Ottonis quolibet modo cogeret pacisci, et quod interdum nobilissimis scholasticis disciplinarum liberalium suavis fructus ad vescendum offero. Quorum ob amorem et in exacto autumno quamdam figuram editi artis rhetoricæ depositam in sex et viginti membranis sibi invicem connexis, et concatenatis in modum ante longioris numeri, qui fit ex his tredecim. Opus sane expertibus mirabile, studiosis utile, ad res rethorum fugaces et caliginosissimas comprehendendas, atque

in animo collocandas. Ergo si quisquam vestrum A cura laicorum rerum permovetur, et in musica perdiscenda, et in his quæ fiunt ex organis, quod per me adimplere nequeo, si cognovero certum velle domini abbatis Raimuudi, cui omnia debeo, per Constantium Floriacensem supplere curabo. Est enim nobilis scholasticus apprime eruditus, mihi que in amicitia conjunctissimus. Vale, dulcissime frater, meaque semper dilectione mutuo frui, nostraque bona putato esse communia.

EPISTOLA XCIII.

AD ADALBERONEM ARCHIEPISCOPUM.

Corruptissimi temporis est, non posse decerni secundum popularem opinionem quid sit magis utile. Utile est quod agitis sententia multorum, utilius cum plures judicant in urbe sedere, paucam et B ignavissimam prædonum deterrere manum, cum præsentia vestra tum militum numerositate. Vestrum fratrem vos debere alloqui censent, audire quæ velint Otto et Heribertus, mutua subito exscentes colloquia. Quibus etsi nulla inest fides, tamen pro fortuna eis utendum. Certe cum in metu sunt, periculum ipsorum ab eis exiget, quod propria non exegerit fides.

EPISTOLA XCIV.

AD EUMDEM.

Octavo Kal. Octob. Reinherius a responsis Remos rediit, vestra negotia exsecuturus. Ejus sententia hæc est, si de fratris fortuna certum finem cognoscere vultis, ac nulli mortalium indicanda nisi vobis. iv Kal. ad Altovillare fratri ac C comitibus occurrere, nepotem vestrum Hecilonem, ac primos vestri generis consanguineos iterum nusquam sinatis abire. Magna res serio agitur. Mosomum et Macerias mutilitudine militum communit. Dux Cono pro suo Ottone insidias molitur, sed facile remedium penes nos reperietur. Laudunensis episcopus consilio Ottonis et Heriberti sibi faventium ducem adiit. eo loci quem dicunt Dordingum, Redite, mora sit nulla.

EPISTOLA XCV.

AD FRATRES FLORIANENSES EX PERSONA REMENSIIUM ABBATUM.

Non immerito nos unius collegii esse profiteamur, qui vestra felicitate erigimur, vestro infortunio etiam D opinione clarissimorum hominum humiliamur. Hanc sanctissimam societatem castissimamque amicitiam quorundam sædat ambitio lasciva, detestabilis audacia, dum per factionem is vobis præficatur pater quam verissimi non metuant damnare Patres. Et quomodo una est Ecclesia catholica, cunctorumque fidelium una societas, a sententiis eorum non deviare decrevimus, qui in Ecclesia Domini, velut clarissimæ stellæ relucet in perpetuas æternitates. An non lucidissima stella reverendus pater Maiolus? an non præfulgidum sidus pater Echerdus [Ebrardus]? alter in epistola, quam patri nostro venerabili Adalberoni archiepiscopo nuper direxit (quærchatur enim ejus sententia de prælatura patris vestri) inter-

cætera sic dicit: «Persona quidem vobis jam olim infami conversatione erat famosa, sed hujusmodi arbitrato præter spem habita. Item in eadem post aliquantulum. Quantum ergo nostra interest vicinos et contribules adhortari studuimus, si hoc nefas eliminare nequeunt, sanctorum consortio privandum infamabunt, nec erit Christi fidelis cui hæc ambitiosa audacia non flet detestabilis. Facta laudare non possumus, quid futurum sit nescimus. Clamat alter, simulque nos denotans, inquit: Nec minus nos gravat quod magistratus ille cœnobialis, quem stare credimus in vertice religionis, dum vobis submilitat, a vobis discors, nos erroneos judicare audeat. Et quis enim fraudulenta ambitione elatum audeat approbare, cum pater Benedictus dicat omnem exaltationem genus esse superbiæ? Item in fine ejusdem epistolæ: Etsi vobis non videtur fatuum, æterna clausura ejus ad nos damnabimus aditum. Faciant, judicent primates ut libet, nos pauperes Christi favor aut timor sæcularium ab hac sententia non flectet. Attendite ad hæc, o socii et commilitones, secernite vos oves Christi ab illo qui non est pastor, sed lupus ovium depopulator. Prætendat sibi reges, duces sæculi, principes qui se favore solum modo eorum monachorum principem fecit, nec erubuit se ingerere qui ex humilitate debuerat refugere. Hactenus ignorantia nos deviasse sufficiat, carcat nostro consortio, qui talium Patrum damnatur judicio. Tunc nobis tantum uniatur, cum eorum sententia fuerit reconciliatus, quorum judicio nostro est nunc consortio privatus.

EPISTOLA XCVI.

AD FRATRES BLANDINIACENSES.

Qui me vobis fratrem adoptastis, orbitatem vestram ut sentiremus magnopere effecistis: virque ille venerabilis memoriæ nos sui memores in æternum honestis obtinuit officiis. Ergo agite, patrem vobis dignum citius exquirite, ne grex Dominicus fluctuet sine pastore. Nostra ope si indigetis utimini, et consilio, et auxilio, juxta vires ac scientiam. Libros nostros festinantius remittite, et si is qui per Claudianum rescribi debuit, insuper mittetur, erit res dignissima vobis ac vestra charitate.

EPISTOLA XCVII.

EX PERSONA EMMÆ REGINÆ AD MATREM.

Aggravatus est dolor meus, o mi domina, o dulce matris nomen, dum conjugem perdi. Spes in filio fuit, is hostis factus est. A me recesserunt dulcissimi quondam mei amici ad ignominiam meam ac totius generis mei. Nefandissima in Laudunensem confluerunt episcopum. Persequuntur eum, proprioque spoliare contendunt honore, ut inuratur mihi ignominia sempiterna, quæ sit quasi justissima causa amittendi honoris mei. Adesto, pia mater, filii doloribus plenæ. Gloriantur hostes mei non supere se mihi fratrem, propinquum, amicum, qui auxilium ferre possit. Intendat ad hæc pia domina, redeat vestra nurus in gratiam. Sit mihi per vos exorabilis, liceat que suum mihi diligere filium, quem

meum patior ut inimicum. Astringite mihi principes vestri regni, proderit eis mea conjunctio. Otto et Heribertus comites potentissimi mecum in vestro consilio erunt. Si fieri potest, absolvite nos curis, ut mutuis fruamur colloquiis. Sin, antiquam sapientiam vestram undique colligite, Francis unde non sperant contraria parate, ut in nos graviter sæviens eorum refundatur impetus. Et interim quid vobis sit faciendum, et scriptis significate et nuntio fidissimo.

EPISTOLA XCVIII.

EX PERSONA LAUDUNENSIS EPISCOPI AD EPISCOPOS.

Quamvis regia potestate per quorumdam hominum factionem a propria sede sum ad præsens exclusus, episcopali tamen officio minime sum privatus: nec damnant crimina falso illata, quem innocens in hac parte non remordet conscientia. Sentiatur ergo grex pastoris absentiam, sentiam et ego vos meam dolere vicem. Itaque moneo, rogo, oro, obsecro ac pro nomine terribilis semper viventis Domini obtestor, me Ecclesiæ meæ quolibet modo, per quamlibet personam, sanctum chrisma tribuatis, nec episcopalem benedictionem, et missarum solemniam in mea parochia peragatis, quia scriptum est: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.* At si divina et humana contemnitis jura, nec nostris monitis acquiescitis: quanquam divina ultione sitis feriendi, tamen ad majorem audientiam ecclesiasticæ legis vos provocatum iri pernoscat.

EPISTOLA XCIX.

EX PERSONA ADALBERONIS ARCHIEPISCOPI AD BELLOVACENSEM.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 25.

EPISTOLA C.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

Quantum utilitatis reipub. contulerit, quantumve collatura sit pax inter reges nostros bene fundata, testis est civitas Virduensium, sine cæde et sanguine sine obsidibus, sine pecuniis in integrum imperio vestro restituta. Testis erit Colonia, rebus sibi diu subtractis in integrum restituendis. Quod utique maturius foret, nissi acrior cura regnorum nuper in conficienda pace longius nos detinisset, propter inversos mores quorumdam nostrorum. Nunc itaque tempus opportunum nacti, obsequio vestro adsumus. Monemus uti Dudo ac Gesilbertus comes rerum Ecclesiæ vestræ pervasores sine dilatione excommunicentur. Moneatur frater, ne amicus vester, Adalbero Remorum archiepiscopus super Dudone, Guido Suesonicus episcopus super Gesilberto, ne filios suæ Ecclesiæ impune vos lædere sinant: sed excommunicatos a vobis excommunicent, donec consequantur a vobis veniam digna satisfactione, qui conati sunt sanctuarium Domini hæreditate possidere. Quid domina nostra Theophania imperatrix semper Augusta in sequenti tempore rerum publicarum sit actura, quibusve in locis demoratura, et an Saxonum exercitus victor a consueto hoste redierit, significatum

A iri nobis plena fide oramus: vestra vestrorumque aversa tristi vultu accepturi, prospera jucundissimo animo latari ac perlaturi.

EPISTOLA CI.

AD EUMDEM.

Multitudine curarum festinatæ legationis, simulque viarum prolixitate pressi, desiderabili colloquio vestro magna cum mœstia privati sumus, Sed refecit nos præsentia spectabilis viri Folmari, in quo vestra virtus intellecta est, dum eo utimini ministro, qui voluntatem Domini etiam non monitus laudabiliter expleat. Addicti ergo sumus vestræ servituti, cum hacre, tum etiam plurima dilectione senioris nostri Adalberonis circa nos, qui earum rerum quas fecimus participes vos fore per omnia voluit. iv Kal. April, domina dux Beatrix apud palatium Compendiacum hoc effecerat, ut viii Kal. Junii ad Montem Falconis dominæ Adelaidi imperatrici, duci Carolo, rex Ludovicus, regina Hemma, dux Henricus, causa conficiendæ pacis occurrerent. Sed quoniam per ignorantiam dominæ Theophaniæ imperatricis semper Augustæ hoc fiebat, dolum subesse intelligentes, uti per se potius pax fieret, consulimus, utque prius per vos quæ conditio pacis foret experiretur. Quod laudatum est, vestrique itineris socii denominati xv Kal. Junii Francorum colloquio nobis occurrendum. Ibique si pacem cum rege senior noster confecerit, pro pace regnorum plurimum elaborabit. Magnæ intelligentiæ vestræ pauca suggestisse satis est. Cæterum de terra, quæ in nostris partibus vobis eripitur, monemus ad præsens tacere, postmodum demonstraturi quid exinde facere debeatis.

EPISTOLA CII.

AD ADALBERONEM ARCHIEPISCOPUM.

Qua fiducia, quave cautela colloquia Ottonis et Heriberti expetenda vobis sint providete, ne forte propter præsentem obsidionem Caprimontis nova in vos novis dolis undecunque comparentur consilia. Mementote sortis Guifridi [Godefridi, et Virduensis episcopi, ob pervasionem castri Luciliburgi.

EPISTOLA CIII.

AD DOMINAM THEOPHANIAM IMPERATRICEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII, in ADALBERONE REMENSI, epist. 26.

EPISTOLA CIV.

AD ECBERTUM TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPUM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide ubi supra, epist. 27.

EPISTOLA CV.

AD FRATRES BLANDINIACENSES EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide ubi supra, epist. 28.

EPISTOLA CVI.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM.

Quia diu optato consilio vestro non perfruimur, non satis patienti animo toleramus, instamus, casusque inter strepentes revincere laboramus. Synodus in partibus Rheni, ut fama est, indicta: nostrorumque episcoporum cum validiores morbi tum

etiam regia negotia, quam una volumus interurbansynodum. Sed ne interim otio torpeamus, beati Ottonis suffragia ad præsens expetere in animo est, unde per vos reditum habere disponimus, ut proximam disjunctionem nostram ea conjunctione castigemus. Et quoniam per Verdunum iter nobis est, eo crucem vestra scientia ut speramus elaboratam, si fieri potest, Kal. Novembris dirigite, sitque hoc pignus amicitiae. Ita opus placens dum oculis crebrius ingeretur, indissolubilis amor in dies augmentabitur.

EPISTOLA CVII.

EX PERSONA REGIS HUGONIS AD SIGUINUM ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM.

Regali potentia in nullo abuti volentes, omnia negotia reipub. in consultatione et sententia fidelium nostrorum disponimus, vosque eorum participes fore dignissimos judicamus. Itaque honeste ac benigno affectu vos monemus, uti ante Kalend. Novembris, eam fidem, quam cæteri nobis firmaverunt, confirmetis ob pacem et concordiam sanctæ Domini Ecclesie, totiusque populi Christiani: ne si forte, quod non optamus, persuasione quorundam pravorum diligenter vobis exsequenda minus audiatis, sententiam domini papæ et comprovincialium episcoporum duriores perferatis, nostraque omnibus nota mansuetudo justissimum correctionis assumat zelum regali potentia.

EPISTOLA CVIII.

AD ECBERTUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII, in ADALBERONE REMENSI, epist. 30.

EPISTOLA CXI.

AD EUMDEM.

Vide ubi supra, epist. 31.

EPISTOLA CX.

AD COMPROVINCIALES.

Vide ubi supra, epist. 32.

EPISTOLA CXI.

AD BASILIUM ET CONSTANTINUM IMPERATORES ORTHODOXOS, HUGO GRATIA DOMINI REX FRANCORUM.

Cum nobilitas vestri generis, tum etiam gloria magnorum actuum, ad amorem vestrum nos hortatur et cogit. Hi quippe esse videmini, quorum amicitia nihil dignius in humanis rebus possit existimari. Hanc sanctissimam amicitiam, justissimamque societatem sic expetimus, ut nec regna nec opes vestras in ea requiramus. Sed hæc conditio quæ nostri juris sunt vestra efficit, magnoque usui, si placet, hæc nostra conjunctio erit, magnosque fructus efferet. Etenim nobis obstantibus nec Gallus, nec Germanus fines lacesset Romani imperii. Ergo ut hæc bona fiant perpetua, quoniam est nobis unicuique filius et ipse rex, nec ei parem in matrimonio aptare possumus, propter affinitatem vicinorum regum, filiam sancti imperii præcipuo affectu quaerimus. Quod si hæc petita serenissimis auribus vestris placuerint, aut scriptis imperialibus, aut nuntiis

A fidis nos certos reddite: ut per nostros legatos vestra majestate dignos quæ sonuerint chartis, compleantur in rebus.

EPISTOLA CXII.

EX PERSONA REGIS HUGONIS AD BONELLUM MARCHIONEM.

Quia misericordia Domini præveniens, regnum Francorum quietissimum nobis contulit, vestræ inquietudini quamprimum subvenire statuimus, consilio et auxilio nostrorum omnium fidelium. Si ergo fidem toties nobis nostrisque antecessoribus per internuntios oblatam conservare vultis, ne forte vestras partes adeuntes vana spe vestri solatii deludamur, mox ut exercitum nostrum per Aquitaniam diffusum cognoveritis, cum paucis ad nos usque properate, ut et fidem promissam confirmetis, et vias exercitui necessarias doceatis. Qua in parte si fore mavultis, nobisque potius obedire delegistis, quam Ismaelitis, legatos ad nos usque in Pascha dirigite, qui et nos de vestra fidelitate lætificent, et vos de nostro adventu certissimos reddant.

EPISTOLA CXIII.

AD ROTHARDUM ARCHIEPISCOPUM CAMERACENSEM EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 33.

EPISTOLA CXIV.

AD..... EX PERSONA ADALBERONIS.

Vide ubi supra, epist. 34.

EPISTOLA CXV.

AD CAROLUM DUCEM.

Vide ubi supra, epist. 35.

EPISTOLA CXVI.

AD ROMULFUM ABBATEM SENONENSEM.

Divinitate propitia bene valentes, ut amplius valeatis optamus. Gratia et benevolentia principum, uti semper usi sumus, utimur, spem bonam in rem conversam iri, suo tempore expectantes. Ubinam potissimum moraturi sequenti tempore, incertum propter incerta tempora. Operi nostro, quod non parvæ quantitatis fore scripsistis, quia mensuram voluminis ignoravimus, solidos duos per clericum quem misistis misimus, idemque si insinuetis faciemus donec completo opere dicatis: Sufficit.

EPISTOLA CXVII.

AD DOMINAM THEOPHANIAM.

Vide Patrologiæ tom. CXXXVII, in ADALBERONE REMENSI, epist. 36.

EPISTOLA CXVIII.

AD CLERUM ET POPULUM.....

Vide ubi supra, epist. 57.

EPISTOLA CXIX.

EMMA QUONDAM REGINA DOMINÆ AUGUSTÆ THEOPHANIE.

Pietas vestri nominis subveniat afflictæ, et a prædonibus captivæ. Et mihi quondam fuit et genus, et dignitas, ac regium nomen. Nunc quasi sine genere, sine dignitate, omnibus afflictorum contumeliis, ancilla captiva crudelissimorum hostium facta. Et quomodo ille impius Carolus vocem meam audiret qui vestram

audire contempsit? et vos quidem me vestra memoria dignam habuistis, quæ fieri circa me velle imperastis, hicque regiam urbem occupavit. Parere alicui non putat suo nomini convenire. Nolo ei spiritum explicare, quo sibi regna inaniter promittit. Hoc tantum oro, ne in me feminam illidatur, dum in mares retunditur.

EPISTOLA CXX.

DOMINÆ AUGUSTÆ THEOPHANLÆ, NOMINE HUGONIS
REGIS. V. I. D. K. V. A. Z.

Benevolentiam ac affabilitatem vestram circa nos sentientes, obsides a Carolo accipere, et obsidionem solvere secundum voluntatem vestram volumus fidissimam societatem ac sanctam amicitiam conservare cupientes. Porro hic Carolus legatos et imperium vestrum contemnens, nec super his acquiescit, nec reginam relinquit, nec ab episcopo ullos obsides accipit. Et hic quidem viderit quid sua sibi prosit pertinacia. Vestram autem amicitiam ad nos in perpetuum confirmare cupientes, sociam ac participem nostri regni A. decrevimus vobis occurrere ad villam Satanicum xi Kal. Sep, Ea quæ inter vos de bono et æquo sanxeritis, inter nos ac filium vestrum sine dolo et fraude in perpetuum conservaturi.

EPISTOLA CXXI,

AD TREVERENSEM V. V. D. K. A.

Vide *Patrologiæ tom. CXXXVII in ADALBERONE REMENSI, epist. 38.*

EPISTOLA CXXII.

ADALBERO ARCHIEPISCOPUS REMENSIS AD CAROLUM
DUCEM.

Vide *ubi supra, epist. 39.*

EPISTOLA CXXIII.

AD THIETMARUM MOGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Labore obsidionis in Carolum defatigatus, ac vi febrium graviter exagitatus, sincerum affectum meum circa te, dulcissime frater, explicare non satis valeo. Hoc tantum significo, impera, obsequemur, sitque nostra amicitia eadem velle atque eadem nolle. Et quia inter graves æstus curarum sola philosophia quasi quoddam remedium esse potest, ubicunque partes ejus imperfectas habemus, suppleat industria vestra. Ad præsens autem describite tantum quod deest nobis in primo volumine secundæ editionis Boetii in libro Perihermenas, hoc est ab eo loco ubi scriptum est: *Non currit vero et non laborat. Non verbum dico cum significat quidem tempus, usque ad eum locum ubi dicitur: ipsa quidem secundum se dicta verba nomina sunt, et significant aliquid hic præceptis, idem parte deficientis commentarii beneficii vestri non erimus immemores fidem mente conceptam non deseremus, quod voletis pro viribus exsequemur.*

EPISTOLA CXXIV.

A. B. C. H. J. V. B. Z.

Antiquis palatiis meis usque ad fundamenta dirutis, etiam renascens palatium, quod mihi ædificare

A instituistis, diluvio vestri pene absorptum est. Instamus, ac propriis sumptibus fabricam tanti operis novis artificibus insignimus, ne vestro superventu ad suburbana cogamur demigrare cubilia. Huic tam ingenti negotio adhuc dierum 15 spatium attribuite, vestrumque architectum A. remittite, qui cœpta perficiat non meis sumptibus, sicque nos ad perstringendam [al., perfringendam] arcem montemque ab ipsis radicibus convellendum cum totis copiis, si ea voluptas in animo est, exspectate.

EPISTOLA CXXV.

INCERTO.

B Cum multos nobis natura affinitate jungat, multos affectione, nullius amicitie fructus suavior est quam is qui fundamento nititur charitatis. Nam cujus obsequia aliquando sensimus aut elegantiora vestris aut jucundiora? Denique in tanta perturbatione nostræ reipub. cum perfidiam militum assidue patimur assiduo oculos ad vos reducimus, ut spes certa est, non frustra solatium relaturi. Et quoniam vos et gravari et defatigari nisi in summa rerum necessitudine nolumus, Z. Z. Q. M. B. et sic judicatis quemvis alium tantum cum militum robore, subsidio et V. Q. O. V. E. X. ii Kal. Oct. ut et nostri refugæ perterriti redeant, et hostes novis ac insperatis copiis intabescant.

EPISTOLA CXXVI.

INCERTO.

C Quia aversa valetudine revelati estis, non immerito longum mœrorem nobis diminuis. Gaudemus quippe si gaudetis, tristamur si tristamini. Sic sancta societas unum et idem sentiens manet: nec nos soli dulcem affectum vestrum circa nos sentimus, sentiunt et illi qui admirabile opus crucis a vobis nostro nomini elaboratæ non sine magna oblectatione conspiciunt, in quo pignus amicitie æternitatem sibi affectat.

EPISTOLA CXXVII.

INCERTO.

D Molimur, conamur, quod volumus agimus, quod nolumus nequimus. Ecce Rai. atque G. quos missum iri ad vos usque innuistis, alter solita valetudine fatigatur, alter insolita quidem, sed cum tædio sui finita imperium vestrum exsequi qui minime potuerunt. Exsequetur autem R. quam proxime in melius commutatus, cujus obsequiis [al., olim sequentis.] Hermannum comitem adfore jam dudum in animo est. Et quia quanto silentio quantaque fide nostra secreta commiserimus novistis, vices nostras nostrique legati apud comitem Heribertum vos agere rogamus: facturi quidquid prudentiori consilio decerneretis. Finitoque foro, uti audita, relata, inventa, conferre nobiscum dignemini, obsecramus, vestro per omnia usuri consilio sapienti.

EPISTOLA CXXVIII.

AD ADELAIDEM MATREM REGNORUM.

Quibus augustiis domina quondam Hemma afflicta-
tur, quantoque prematur angore, testis est epistola

ipsius ad D. Q. V. M. H. E. jamdudum directa, cuius exemplar vobis misimus, ut et quid actum sit sciretis, et quam nihil sibi profuerit, et ut causam eam, si tamen dolus est, investigetis. Certe clarissimam dominam et matrem regnorum vos hactenus fuisse manifestum est, nostris periculis, si qua ingruerint, credimus velle succurrere, nedum filiae quondam dilectae, sive potestas erepta est sive non est, filiae non subvenire, in moestitia est. Hortamur tamen vos explorare apud Carolum, per valentes legatos, utrum velit eam vobis reddere, aut creditam commendare. Videtur quippe ideo illam sic obstinato animo retinere, ne videatur sine causa cepisse.

EPISTOLA CXXIX.

V. V. D. A. H. G. D. V. I. D.

Quamvis vos in propriis causis noverim satis occupari, tamen commune periculum magis sollicitos reddere debet. Scitis quas conventiones cum Odone et Heriberto comitibus habuerimus, et cur obsides donaverimus. Instant, et promissam amicitiam requirunt. Itaque nuntiis eorum respondere debeo de mea ac vestra voluntate in Non. Sept. Mores, studia, dolos, fraudes eorum inter quos habito, scitis. Redite ergo usque ad Bublionem, uti vobiscum loqui possim de his quae mandare non possum. Sunt enim res grandes, et ad vos multum pertinentes, et quia civitatem sine forti periculo dimittere non possum, si placet, manus comitis [Manac. Comes] veniet vobis obviam, quae vos omni securitate ad nos usque perducatur. Valete, et quae vobis cordi, velociter remandate.

EPISTOLA CXXX.

RAINAUDO MONACHO.

Non existimes, dulcissime frater, vitio meo fieri quod tandiu fratrum meorum praesentia careo. Postquam a te digressus sum, crebris itineribus causam patris mei Columbani pro viribus exsecutus sum. Regnorum ambitio, dira et miseranda tempora fas verterunt in nefas; nulli jure rependitur sua fides. Ego tamen, cum sciam omnia ex Domini pendere sententia, quae simul corda et regna filiorum hominum permutat, exitum rerum patienter exspecto. Idem quoque facere te et moneo et hortor. Unum autem interim plurimum exposco, quod et sine periculo ac detrimento tui fiat, et me tibi quam maxime in amicitia constringat. Nosti quanto studio librorum exemplaria undique conquiram, nosti quot scriptores in urbibus aut in agris Italiae passim habeantur. Age ergo, et te solo conscio ex tuis sumptibus fac ut mihi scribantur M. Manilius de astrologia, Victorinus de rhetorica, Demosthenes ophthalmicus. Spondeo tibi, frater, et certum teneo, quia obsequium hoc fidele et hanc laudabilem obedientiam sub sancto silentio habeo, et quidquid erogaveris cumulatim remittam, secundum tua scripta, et quo tempore jusseris. Tantum significati et tua munera et nostra porrigamus scripta, frequentiusque nos tuis litteris laetifica. Nec sit me-

PATROL. CXXXIX.

A tus ad quorumlibet notitiam pervenire, quae sub nostra deposuerit fide.

EPISTOLA CXXXI.

Quod benevolentia vestra secundum dignitatem vestri nominis assidue perfruimur, plurimum congaudemus, cum nostri utilitate, tum vestri honoris profectione. Laetamur nunc praesentia nepotis Adalberonis Verdunensium episcopi, qui vos, habita ratione loci et temporis, cum copiis adfore pollicitus est. Itaque ei non dissimilem, quantum ad affectionem animi spectat, magnitudinem vestram urbi Remorum exhibebitis XII Kal. Octob. Quod et monachum latorem epistolae celabitis, et rem tuto silentio tegetis, uti occultus ac improvisus ad nos possit esse vester adventus.

B

EPISTOLA CXXXII.

Quantum consilii quantumque rationis provida in mente versetis, cum aliis innotuerit, tum exitus viarum Caroli manifestius prodiderunt. Sed si eum a provincia vestra veluthostam propulsare nisi estis, amicorum vestrorum, Hemmæ reginae, et episcopi Adalberonis meminisse debuistis, et si velit amicum in regnum sublimare, nihilominus eorum oblivisci non oportuit, simulque apud infidos maleficia beneficiis non superari. Significate ergo si quid harum rerum in melius per vos commutari possit, et cur indictum colloquium pro pace inter reges neglectum sit, et si saltem futura quies inter eos constat. Interea si quidquam benevolentia promeruimus, multum petimus, multumque oramus, ne militi nostro We. pro Ber. praedictum fiat. Est quippe eis commune praedium in lite cum Ecclesia, vultque B. sibi cedi in partem ex novi operis capella, quod non possit jure haberi nisi ex aequo facta divisione. Bene valete, ac nostrum codicem, si placet, per fidum nuntium resignate.

C

EPISTOLA CXXXIII.

Z. R. B. I.

Anxie quidem jamdudum vestra praesentia frustramur, multa vestris consiliis disponenda reservamus. Nostis quam paucorum fidei reip. negotia sunt committenda. Itaque optamus, monemus, oramus omni affectu charitatis adfore vos Remis x Kal. Octob. cum pro summis rationibus, quas vobis tantum credere fas est, tum etiam pro habenda ordinatione O. Silvanectensis episcopi designati.

D

EPISTOLA CXXXIV

AD REMIGIUM MONACHUM TREVIRENSEM.

Bene quidem intellexistis de numero D. quomodo se ipsum metiatur. Semel namque unus, unus est. sed non idcirco omnis numerus seipsum metitur, ut scripsisti, qui sibi aequus est. Nam cum semel iv sint iv, non ideo iv metiuntur iv, sed potius duo: his enim bini iv sunt. Porro i littera quam sub figura x adnotatam reperisti, x significat unitates, quae in sex et iv distributae sequialteram efficiunt proportionem. Idem quoque in vi et duobus perspicitur licet, ubi unitas est differentia. Sphaeram tibi nullam misimus, nec ad praesens ullam habemus, nec est rea-

8

parvi laboris tam occupatis in civilibus causis, Si ergo te cura tantarum detinet rerum, volumen Achilleidos Statii diligenter compositum nobis dirige, ut sphæram, quam gratis propter difficultatem sui non poteritis habere, tuo munere valeas extorquere.

EPISTOLA CXXXV.

AD ARCHIEPISCOPUM.

Sicut audita peregrinatio vestra mœrorem nobis intulit, ita permutatus rumor dilati itineris quasi fructum lætitiæ importavit. Anxiabamur quippe cum vestri absentia, tum quod tantæ personæ meritis non respondebant honores. Elaboramus ergo, et quod brevitatis temporis non habuit spatio temporis attribumus; ac munera juxta vires paramus. Vires dicimus, quia nostis inter quos habitemus, quanta perfidia quorundam exagilemur, quia etiam obsidio Laudunensis urbis præterita pace sequestra intermissa est, x Kal. Novemb. repetenda. Quamobrem sicut monuimus, monemus, et pro solatio militum si indiguerimus, et pro auxilio capti confratris nostri A. utque B. et G. vestra exhortatione digniores se repræsentent germanos, in tanto discrimine rerum.

EPISTOLA CXXXVI.

Ne graviter et iniquo animo feras justissimam correctionem Domini, dulcissime frater. Divinitas quippe non dignatur impios suo flagello, æternis cruciatibus reservans puniendos. Disce constantiam servare in adversis. Et si Job et nostri ordinis antiquos sacerdotes non vales imitari, saltem nostri temporis laicum hominem, tibi que affinem, exemplar habeto, comitem Godefridum. Nos quidem tuæ salutis immemores non erimus, nec quidquam eorum quæ pro te fieri oporteat intentatum relinquemus. Noverit ergo I. V. Q. omnia quæ circa te sunt, ut legatum nostrum Parisius in festo beati Dionysii certissimum in omnibus reddere possit, ut si obsidio futura est, et non est, alia atque alia refringantur consilia. Vale feliciter, et hoc unum attende, ne te præcipitem dederis, ut satius fuerit alio modo periisse, quam per interitum tibi tuisque posteris æternum opprobrium reliquisse. Iterum vale, et a I. V. I. Q. Z. H. Z. A. plurimum cave, ut a perfido et impostore.

EPISTOLA CXXXVII.

Absentia militum nostrorum res quam petistis plenum non habuit effectum; est tamen in voto, et in eorum reditu quod poterimus exsequemur. Sed si perpetuam pacem rusticis Asineti optatis veniam com. Cen. et ut ad nos usque quam proxime, ut et in merita comparentur consilia, et vestra militaris manus digna nobis conferat solatia, juxta quod per eum significabimus hæc tuis auribus committimus propter hostium multiplices insidias.

EPISTOLA CXXXVIII.

Gratulamur meliori habitudine corporis instaurata in vobis, simulque quod nostram scire voluistis. Nos quidem Domino propitio et bene valemus, et optima quæque votis optamus, nec cœptam ami-

citiam scienter violare molimur, nec acceptam a nostris injuriam propulsare, sed a Kal. Janu. usque ad initium Quadragesimæ, in confinio nostræ Franciæ, Burgundiæ ac Lothariensis regni occurrere vobis parati sumus, sicut designabitis diem certum, et locum suo nomine descriptum: ut pax et concordia regnorum, et Ecclesiarum Domini, nostro vitio non destituatur.

EPISTOLA CXXXIX.

Erudito homini atque puram fidem, quæ hodie paucorum est, constanter tenenti, duo verba Christi, et nostrum consilium aperiemus, et propositæ quæstioni satisfaciemus. Dicimus autem: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo*; et: *Sine mortuos sepelire mortuos suos*. His animadversis, legitime injuncta ab episcopo honeste prosequimini. Contra fas porro a quolibet prolata devitabit. Non inhoneste utantur suo tempore filii tenebrarum, filii Belial: nos filii lucis, filii pacis, qui spem in homine velut fenum arescente, non ponimus. Cum patientia expectemus illud Prophetæ: *Vidi impium superexaltatum et elevatum super cedros Libani; transivi, et ecce non erat; quæsi eum, et est inventus locus ejus*.

EPISTOLA CXL

Beneficiis liberatoris nostri grates persolvere dignas non sufficimus: etiam membra nostra, quæ infernus absorbuisset in vobis visus est, ab ejus faucibus erepta, victore Christo, lætamur. Verum quod hujus temporis est monemus, uti nostro colloquio perdiscatis quæ appetenda, quæ vitanda vobis sint, priusquam nostri regni principum conventibus misceamini. Simul etiam aut litteris aut fido nuntio significate, utrum tuta videatur vobis ad præsens profectio A. H. atque Ra. ad comitem Ottonem, et quo convenient.

EPISTOLA CXLI.

Ditius consultando nihil tutius in commune repertum est, quam a colloquio vestri senioris ad præsens abstinere, si fieri potest honeste. Si autem non potestis majorum causarum summas attingere, nihil nisi evidenter utile definire bonum est. Porro omnium bonorum fide Ra. feria V vestrum legatum Silvanectis præstolabitur, vel Carnotim profecturus si laudabitis, et Compendiacum reversurus si sic annuetis.

EPISTOLA CXLII.

ADALBERO EPISCOPUS R. ET SCHOLARIS ABBAS, AD CONSTANTINUM SUUM.

Congratulamur tibi, dulcissime frater, pervasore atque hoste monasticæ, religionis, ad multorum salutem humanis rebus exempto. Insta ergo, et si jam Patrem tua ac fratrum dilectione dignum habes, habeamus eum et nos præsentem tua opera proxime in festo beati Remigii, ut affectus noster a Floriacensibus te faciente paululum abalienatus, te faciente sit plurimum reconciliatus. Quod si hæc omnia fieri minus possint, liceat nobis et tua tantum perfrui præsentia, si quid unquam præstitimus quod

placuerit, et si dignaris præstare quod placere A
possit.

EPISTOLA CXLIII.

Si eam, quam in maximis rebus benevolentiam sine affectu contulistis, nunc in minimis causis præstatis, non parvam laudem nec minimum fructum sperare debetis. Laborastis quippe ut liberaremur ab hoste, sed contempti estis modo, quia liberavit nos Dominus de ore leonis. Solitam operam impendite, ut imperio senioris ac dominæ vestræ ille violentus prædo saltem suppellectilem nostram redere cogatur. Non aurum quærimus, nec massas argenti, sed quibus carere dedecus est. Dicimus autem aulæa, tapetia, et iis similia, simulque petimus nostram fidem non ex ejus fide perpendi qui nihil unquam sponndit quod ratum fore decreverit. B

EPISTOLA CXLIV.

Sicut epistola regii nominis, quam vobis misimus, continet, monemus, rogamus, obsecramus, ut exsequi curetis, cum pro vestra benevolentia circa nos, tum propter pacem Ecclesiæ Domini pace principum proventuram, nisi forte desiderabili præsentia vestra frustramur, apud fidos infidi ac suspecti habemur.

EPISTOLA CXLV.

PARISIENSI EPISCOPO GERBERTUS.

Etsi omnis Ecclesia catholica una atque eadem est, singulis tamen sacerdotibus modus quidam præscriptus est, quo se extendere, ubi terminos debeant collocare. Itaque in causa Rotberti abbatis, ob eam quam servamus ac semper vobis servare volumus fidem, hæc tria consultando proponimus. Primum, non esse nostri juris falcem in aliena messe ponere : in quo multiplices rependimus grates etiam indebito dignari nos honore. Secundum, sancti Dionysii cænobium ejus esse reverentiæ ac dignitatis, ut nullius ibi magistratus debeat deponi aut imponi sine comprovincialium, quorum interest, consensu ac favore solemniter. Tertium proponimus, si rem in dilatione ponitis, vestræ mansuetudini suggerendum, quidquid honestius et utilius cum religiosissimis et amplissimis viris inveniemus.

EPISTOLA CXLVI.

Decimo Kal. Januar. a rege acceptam epistolam fraternitati vestræ direximus per R. æquivocum D patri, in qua vester ac fratris mei adventus in urbe Remorum expetebatur, v Kal. Januar. regiis legatis obviam occursuri, qui ex condicto quidem venerunt, sed vos non invenerunt. Porro exemplar prioris epistolæ nostræ nunc mittimus, postulantes datum iri subitum responsum voluntatis propriæ simul et actionis.

EPISTOLA CXLVII.

EMMA QUONDAM REGINA FRANCORUM.

Acerba sunt hæc tempora, sacerdos Domini, quibus sanctissima fides usquequaque rarescit. Sed mementote illius quam semper promisistis, quamque a vobis conservandam credere malim. Moveat vos mea captivitas, prædonum manus. Apud scientem loquor,

ego illa Emma quondam Francorum regina, quæ tot millibus imperavi, nunc nec vernaculos comites habeo, quibus saltim stipata conventus adeam tanti ducis Henrici, nec desiderabili præsentia vestra frui licet causa captandæ salutis atque consilii. Aditis ergo nostræ causæ differendæ, non determinandæ usque ad mutua verba. De castro Q.G.R. dicimus, nec patiamini fratrem vestrum dici proditorem, quem hactenus probavimus in fide non ficta permanentem. Interea, quoniam rerum nostrarum, ut scitis, procurator nec rediit, nec quid ei obvenerit audivimus, ne vacua manu redeatis. Diu expectatam pecuniam in loculis vestris referte, mercedem ac gratiam ob merita beneficia relaturi cum ex hoc, tum ex aliis sæpenumero collatis.

EPISTOLA CXLVIII.

AD REMIGIUM MONACHUM TREVIRENSEM.

GERBERTUS scholaris abbas REMIGIO monacho Trevirensi.

Prægravat affectus tuus, amantissime frater, opus Achilleidos, quod bene quidem incepisti, sed defecisti dum exemplar defecit. Itaque et nos beneficii non immemores, difficillimi operis incepimus spheram, quæ et torno jam sit expolita, et artificiose equino corio obvoluta. Sed si nimia cura fatigaris habendi simplici fuco interstinctam, circa Martias Kal, eam exspecta, nisi forte cum horizonte ac diversorum colorum pulchritudine insignitam præstoleris, annum perhorrescas laborem. Cæterum de dato et accepto inter nostros clientes sic jure constitit, ut nihil redderet qui nihil deberet.

EPISTOLA CXLIX.

Satis quidem moleste absentiam vestram ferimus, sed majori cura premimur ob ignorantiam earum rerum quæ circa vos geruntur. Nam cujus affectum sumus participes, ejus certe progressus et exitus viarum ignorare minime debemus. Festinate ergo et litteris planum facere quid communium negotiorum ac privatorum postmodum egeritis, agatis, mox agere disponatis, simulque significate quid nos facere velitis. In electione episcopi ii Iduum Februar, habenda, qua die et potius pridie vestra præstolabimur responsa, et quid Ansel apud comites egerit, et cur ejus nuntium adhuc minime viderimus, et utrum regem ac comites prius convenire debeamus, et si iter ad injunctum colloquium Calæ differre debeamus, et si eo venietis, et cujus favore hæc et his similia, plenissimam fidem ad vos habentibus plena fide deponite.

EPISTOLA CL.

Gratuitæ benevolentia vestræ nullis respondemus meritis. Quid enim contulimus aliquando dignum legatione Roderici? Hoc solum superest ut intelligamus quomodo dictam sit, ne cujuspian regis vel episcopi commoda vestris ac senioris vestri commo- dis anteferamus. Non satis quippe patet utrum, relictis omnibus quæ possidemus, jubeatis sequi vos ac vestra : an quodam genere loquendi spe consolatoria tantum nos relevare velitis ab impetu sævien-

tis fortunæ. Rex Hugo ac vicini episcopi, et qui sedem Remorum ambiunt, plurima offerunt. Sed nulla a nobis adhuc recepta sunt, nec sine vestro consultu quidquam agere molimur. Ea gratia regem adire distulimus, ne forte ab eo rapti vestra imperia refugisse videremur, ob dulcissimum affectum chari patris mei Adalberonis omnibus mortalibus anteponenda, quæ in vobis quodammodo intueri desiderabile est. Cætera, quæ in nobis mentis essent, et quæ fieri circa vos vellemus, Roderico diligenter exsequenda commisimus.

EPISTOLA CLI.

GERBERTUS SALUTEM SIBI SCRIBENTI SUB NOMINE REVERENDI PATRIS ADALBERONIS VERDUNENSIS EPISCOPI.

Si de meo stata quæris, bonâ sententia quicumque familiaritatem præterdis, liceat respondere, tua pæce me positum in adversis, virum fortem sequi, non consequi. Cæterum reipub. causas non significo, quoniam quid scribam nescio. Specialia tamen fratris morbo calculi laborantis plentis exsequeretur, si inventa a prioribus intueri liceret. Nunc particula antidoti philoanthropos ac ejus scriptura contentus, tuo vitio imputa si quod paratum est ad salutem, non servando diætã, verteris in perniciem. Nec me auctore quæ medicorum sunt tractare velis, præsertim cum scientiam eorum tantum affectaverim, officium semper fugerim.

EPISTOLA CLII.

AD REMIGIUM.

REMIGIO fratri GERBERTUS.

Id momentum ac ea vis erat domini mei et patris mei Adalberonis in causis pendentibus ex æterno, ut eo in rerum principia resolato in primordiale chaos putaretur mundus relabi. In tanta igitur perturbatione, et, ut ita dicam, confusione, mortalium officiorum immemor, quid optares, quid peteres, incautius perspexisti. Num in ejus modi discrimine, republica derelicta, demigrandum fuit ad philosophorum commenta, interdum non necessaria? Taceo de me, cui nullæ mortes intendebantur: et quod pater Adalbero me successorem sibi designaverat, cum totius cleri, et omnium episcoporum, ac quorundam militum favore, et quod omnium rerum, quæ displicerent, me auctorem fuisse contenderent. Nam amici, qui familiaritate beati patris Adalberonis mecum visi fuerant, mecumque laborabant, ob tornatile lignum deserendi erant. Patere ergo patienter moras necessitate impositas, ac meliora tempora exspecta, quibus valeant resuscitari studia jam pridem in nobis emortua.

EPISTOLA CLIII.

OTTONIS IMPERATORIS AD GERBERTUM.

G. Philosophorum peritissimo, atque tribus philosophiæ partibus laureato, Otto quod sibi (30).

Amantissimæ vestræ dilectionis omnibus venerandam nobis adjungi volumus excellentiam, et tanti patroni sempiternam nobiscum stabilitatem adopta-

(30) *Al*, Imperator Otto Gerberto magistro suo,

mus, quia vestræ doctrinæ disciplinata proceritas nostræ simplicitati semper fuit haud fastidiosa auctoritas. Attamen ut, omni ambage dimota, ad vos nudæ veritatis fruamur loquela, judicavimus, et firmum disposuimus, ut vobis manifestet hoc nostræ voluntatis epistola, quod in hac re summa nostræ adoptionis et singularitas est petitionis, quatenus nobis indoctis et male disciplinatis, vestra solers providentia in scriptis, nec non et dictis, non præter solitum adhibeat studium correctionis, et in republ. consilium summæ fideiatis [*al.*, felicitatis] Hujus ergo nostræ voluntatis in non neganda insinuatione, volumus vos Saxonicam rusticitatem abhorreere, sed Græciscam nostram subtilitatem ad id studii magis vos provocare: quoniam si est qui suscitetur illam, apud nos invenietur Græcorum industriæ aliqua scintilla. Cujus rei gratia, huic nostro igniculo vestræ scientiæ flamma abundanter apposita, humili prece deposcimus, ut Græcorum vivax ingenium Deo adjutore suscitatis, et nos arithmeticæ librum edoceatis, ut pleniter ejus instructi documentis aliquid priorum intelligamus subtilitatis. Quid autem de hac re vobis agendum placeat, quidve displiceat, vestra paternitas litteris nobis nuntiare non differat. Valete. Versus nunquam composui, nec in studio habui; dum in usu habuero, et in eis viguero [*al.*, floræro], quot habet viros Gallia, tot vobis mittam carmina.

EPISTOLA CLIV.

GERBERTUS OTTONI CÆSARI.

Domino et glorioso OTTONI Cæsari semper Augusto GERBERTUS, gratia Dei Remorum episcopus, quidquid tanto imperatore dignum.

Supereminenti benevolentia vestræ, qua in sempiternum digni vestro judicamur obsequio, fortasse votis, sed respondere non valemus meritis. Si quo enim tenui scientiæ igniculo accendimur, totum hoc gloria vestra peperit, patris virtus aluit, avi magnificentia comparavit. Quid ergo? Thesauris vestris non inferimus proprios, sed resignamus acceptos, quos partim assecutos, partim vos quamproxime assecuturos indicio est, honesta et utilitas ac vestris majestate digna petitio. Nisi enim firmum teneretis ac fixum, vim numerorum vel in se omnium rerum continere primordia, vel ex sese profundere, non eorum plenam perfectamquenotitiam tanto festinaretis studio: et nisi moralis philosophiæ gravitatem amplecteremini, non ita verbis vestris custos omnium virtutum impressa esset humilitas. Non tamen animi sibi bene conscii tacita est subtilitas, cum ejus, ut ita dicam, oratoriam facultatem et a se et a Græcorum fonte profluentem oratorie docuistis. Ubi nescio quid divinum exprimitur, cum homo genere Græcus, imperio Romanus, quasi hæreditario jure thesauros sibi Græcæ ac Romanæ repetit sapientiæ. Paremus ergo, Cæsar, imperialibus edictis, tum in hoc, tum in omnibus quæcunque divina majestas vestra decreverit. Non enim deesse possumus obse-

quo, qui nihil inter humanas res dulcius aspicimus vestro imperio.

EPISTOLA CLV.

OTTONIS AD GERBERTUM.

OTTO Augustus imperator reverentissimo papæ GERBERTO (31).

Quia divinitate propitia non solum sanguinis linea, verum etiam inter cunctos mortales quadam sui generis eminentia connectimur affectu, qualitate circa Domini cultum non dispare esse debemus. Ideoque nostro animo vestrum metuentes ingenium, hunc abbatem Petrum vestro commendamus apostolatui, ut quæ honesta et utilia circa suum monasterium fore agenda, et a se et a nostro legato cognoveritis, cum omni diligentia exsequi studeatis: ut dum martyrum memorias in commune honoramus, eorum beneficia in commune sentiamus. Valet.

EPISTOLA CLVI.

OTTONIS IMPERATORIS AD R. COMITEM.

OTTO gratia Domini imperator Augustus R. comiti salutem.

Diversa regni negotia interdum cogunt nos incidere diversa imperia. Hinc est, quod abbatiam sancti Vincentii Capuæ sitam ob quarundam rerum necessitudines nuper Joanni monacho donavimus, Rothfrido abbate nec adjudicato, nec deposito. Proinde respectu misericordiæ eidem abbati Rothfrido concedimus cellam sanctæ Mariæ, cum omnibus ad se pertinentibus, in Marsi comitatu, in eo loco qui dicitur Apininici, cum reliquis rebus sancti Vincentii in eodem comitatu positis. Cellam quoque sanctæ Mariæ in partibus Beneventi, ubi dicitur Sanus locus, cum omnibus sancti Vincentii rebus in terra Beneventana sitis. Unde tibi et Beneventano principi præcipimus, ut, sicut res vobis vicinæ sunt, ita ob nostram fidelitatem Rothfridum abbatem ejus res tenere juvetis sine ulla contradictione.

EPISTOLA CLVII.

OTTONIS AD ADELAIDEM AUGUSTAM.

Dominae ADELAIDI imp. semper Augustæ OTTO gratia Domini imperator Augustus.

Quia secundum vota et desideria vestra divinitas nobis jura imperii contulit felici successu, divinitatem quidem adoramus, vobis vero grates rependimus. Scimus enim et intelligimus maternum affectum, et studia pietatis, quibus rebus obsequia vestro deesse non possumus. Proinde quia, dum promovemur, vester honor attollitur, rempubl. per vos promoveri, ac promotam feliciter in suo statu regi multum oramus et optamus. Valet.

EPISTOLA CLVIII.

OTTONIS AD GERBERTUM.

Reverentissimo papæ GERBERTO OTTO gratia Dei imperator Augustus.

Quia temporis difficultate astrictus vestris votis satisfacere nequeo, vehementi mœrore afficior, Moveor enim pietatis affectu circa vos, sed naturæ necessitas suo jure omnia constringens, qualitates

(31) A. reverentissimo papæ Gerberto Otto Dei gratia imp. Augustus.

A Italici aeris qualitatibus mei corporis quadam sui generis contrarietate opponit. Mutamur ergo solum corpore, vobiscum mansuri mente, vestroque solatio atque subsidio primores Italiæ relinquimus. Hugonem Tuscum vobis per omnia fidum, S. comitem Spoletinis et Camerinis præfectum, cui octo comitatus, qui sub lite sunt, vestrum ob amorem contulimus, nostrumque legatum eis ad præsens præfecimus, ut populi rectorem habeant, et vobis ejus opera debita servitia adhibeant.

EPISTOLA CLIX.

GERBERTI AD ADELAIDEM AUGUSTAM.

Dominae et gloriosæ ADELAIDI reginae semper Augustæ GERBERTUS gratia Domini Remorum episcopus, et omnibus suis confratribus et coepiscopis Remorum dioceses, bene valere in Christo.

B Epistola vestri nominis læta principia pertulit, monita salubria habuit, sed tristi fine conclusa est. Suavem quippe animi vestri affectum circa me ostendit, ad propriam sedem reditum maturare admonuit. Sed quid sibi voluit tam acerba conclusio? Ita enim se habet: Cognoscite quia si modo hujusce monita parvi penderitis, utemur nostrorum et rebus et consiliis absque crimine vestri. Me urbi Remorum præidente, quando non licuit, licet, vel licebit vestris uti consiliis, et rebus mihi commissis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo et fraude abstulit, ego contra multorum dolos et fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conservavi. Mirum nimis est vestrorum hostium vos non sentire insidias. Qui enim Arnulfum ad vestri regni confusionem suæ sedi restituere quaerunt, non sibi hoc tutum fore putant, nisi me prius qualibet occasione perdant. Quod multum verisimile esse duplici capimus argumento, quia me Remis nuper posito eum absolvere decrevistis: et quia Leo Romanus abbas ut absolvatur obtinuit, ob confirmandum senioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remensibus per litteras significatum est. Accedit ad hoc discrimen fides a præsentibus corte Calmiciaca a Gibuino Gibuini nepote pervasa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad possidendum sufficere poterant Remenses, nisi ad colonias obtineudas invitarentur Catalaunenses. C Quid ergo? si Arnulfus absolvendus est, vel si Guibinus, vel alius quilibet in sede mea intronizandus est, reditum meum sine capitis mei periculo intelligere non est. Quod ita esse, sed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim studia vestra omnibus mortalibus prædicanda, novi animi vestri dulcissimos affectus circa me. Quibus si respondere nequeo meritis, respondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingeram, de me omnino taceam, quem divina gratia a periculis immensitate liberat, et in quantum ad me solum attinet, in omni felicitate disponit et conservat, per terribile nomen omnipotentis Dei oro et deprecor, ut Remensi Ecclesiæ desolatæ et attritæ, si quolibet modo valetis,

subveniatis. Quæ quoniam regni Francorum caput est, si deperierit, ut membra sequantur nocesse est. At quomodo non deperit, quæ sub nomine duorum quasi inter malleum et incudem, disposita, dum eorum neutrum rectorem approbat, velut inter undas maris sine remige fluctuat? Quid porro fieri putatis, si tertius sine iudicio Ecclesiæ ad numerum accesserit? Neque vero hæc loquor, tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conspirasse non solum milites, sed et clericos, ut nemo mecum comederet, nemo sacris interesset. Taceo de vilitate et contemptu, nihil dico de gravissimis injuriis sæpe mihi a pluribus illatis. Ad hæc ut redeam provocatis, et ut graviora patiar, minasuperaddit epistola. Quid est? o divina majestas! adeone me infatuatum, vel a te abalienatum putant, ut vel gladios imminentes non videam, vel Ecclesiam tuam schismate confundam? Ego vero improborum versutias acute conspicio, et contra omnia schismata unitatem Ecclesiæ, si sic decretum est, morte mea defendo. Peto ergo, o domina mea semper Augusta item a fratribus meis coepiscopis, qui pro causa traditoris Arnulphi, sive juste sive injuste sub anathemate positi sunt, ut me iudicium Ecclesiæ expectantem patienter ferant. Neque enim Ecclesiam, quam episcoporum iudicio regendam accepi, sine

episcoporum iudicio relinquere volo. Nec rursus contra episcoporum iudicium, ubi major auctoritas adsit, eam quasi per vim retinere dispono. Quæ iudicia dum exspecto, exsilium, quod a multis felix putatur, non sine multo dolore tolero.

EPISTOLA CLX.

Occurrit mihi senioris mei regis Rotberti clara facies, lætus aspectus, visitata colloquia, sermones vestri sapientia et gravitate pleni, tum principum et episcoporum grata affabilitas, quæ mihi dum eripitur, ipsa quodammodo vita onerosa est. Sola mihi solatio est clari Cæsaris Othonis pietas, benivolentia, liberalitas, qui tanto amore vos vestraque diligit, ut dies noctesque mecum sermonem conferrat, ubi et quando vos familiariter videre possit: coævum sibi et studiis consimilem seniore meo regem Robertum alloqui et complexari. Si ergo Romanum iter, quod causa plurimum synodi me detinet, hoc tempore dilatatum fuerit, circa Novembr. Kal. me exspectabitis, et harum rerum interpretem fidissimum, et per omnia vobis obedientem.

EPISTOLA CLXI.

AD CONSTANTINUM SCHOLASTICUM.

Vis amicitiae pene impossibilia redigit ad possibilia, etc. *Exstat supra, libello De numerorum divisione præfixa.*

EPISTOLÆ ALIÆ GERBERTI

Curante Andrea Duchesnio primam ex ms. exemplari Jacobi Sirmondi Societatis Jesu in lucem editæ.

(*Hist. Franc. Script.*, tom. II, pag. 829.)

EPISTOLA CLXII.

ELECTIO ARNULFI REMORUM ARCHIEPISCOPI A GERBERTO EDITA.

Sanctæ ac universali Ecclesiæ catholicæ salutem dicunt filii Remorum metropolis.

Divæ memoriæ patre nostro A. sensus corporeos relinquente, clarum lumen pastoris amisimus, præda hostium facti sumus. Itaque dum molimur, conamur tanti viri resarcire ruinas. Elapsa sunt canonica tempora, violatæ sunt leges, quibus cavetur nullam sedem amplius triginta dierum spatio vacare licere. Nuncque tandem pulsantibus divina lœx se apparuit, et quo sequeremur ostendit, depulso antichristo, Simoniaca hæresi damnata. Nos, inquam, qui dicimur episcopi dioceseos Remorum metropolis, cum omni clero, diversi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus nostris consentientibus, eligimus nobis in præsulem virum pietate præstantem, fide insignem, constantia mirabilem, in consiliis providum, rebus gerendis aptum. In quæ hæc virtutes, quæ sic clare relucent, indicio sunt cæteras abesse non posse. Arnulphum dicimus regis Lotharii filium. Quem etsi altus sanguis vitio temporis sub anathemate positus aliquo infecit contagio; sed tamen hunc mater Ecclesia purificans

C mysticis abluit sacramentis; hunc, inquam, dicimus Laudunensis Ecclesiæ filium, et, ut verius fateamur, Remensis. Ea quippe civitas Remense territorium, Remensis parochia est: nec sic a beato Remigio divisa, ut fieret aliena. Nimirum ille vir Deo plenus, unitatem appetens, non scissionem affectans, sic scidit ut cohæreret velut pars in toto. Et quis et quantus futurus esset intelligens, natale solum beavit sacerdotii dignitate. Eligimus ergo hunc Arnulphum hinc ortum, hic educatum, Simoniacæ hæreticis expertem, a factione tyrannica remotum, sua cuique debita jura reddentem, sanctuarium Dei non dissipantem. Sint procul ab electione nostra dolus et..... nec putent eam ad se pertinere filii Belial, filii pacis et concordie stabilem et solidam in perpetuum faciunt confirmando, corroborando, subscribendo.

EPISTOLA CLXIII.

EX PERSONA ARNULPHI REMENSIS EPISCOPI.

Etsi adhuc neque in republica, neque in privata, nulla merita nobis sint, his tamen animus minime deest, specialiusque quodammodo inardescimus ad comparandos ac retinendos vestros affectus. Ob id itaque Gerardum antiquum militem vestrum vim inferentem, ac beneficium nostri fidelis Guenirici